

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
Навчально-науковий інститут економіки
Факультет обліку і фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ:
В.о. завідувача кафедри,
д.е.н., професор
_____ О.В. Добровольська
“ _____ ” _____ 2021 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

**Управління кредитною політикою комерційного банку та напрями
її вдосконалення**

Виконав: студент за
освітньо-професійною програмою
«Фінанси, банківська справа та страху-
вання» зі спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа
та страхування»
Йолтухівський В.М.

Керівник: проф. Добровольська О.В.

Дніпро – 2021

ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ

Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування
Освітній ступінь магістр
Освітньо-професійна програма «Фінанси, банківська справа та страхування»
Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____ Катан Л.І.
« ____ » _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на дипломну роботу студента

ЙОЛТУХІВСЬКОГО ВЛАДИСЛАВА МИКОЛАЙОВИЧА

- 1. Тема дипломної роботи** «Управління кредитною політикою комерційного банку та напрями її вдосконалення»
керівник роботи Добровольська Олена Володимирівна, д.е.н., професор,
затвержені наказом ДДАЕУ від 30 листопада 2020 р. № 2997.
- 2. Строк подання студентом роботи** – 15 лютого 2021 року.
- 3. Вихідні дані до роботи** річні звіти АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015–2019 роки.
- 4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розкрити).**
  1. Теоретико-методичні основи кредитної політики комерційних банків.
  2. Оцінка кредитного портфеля комерційного банку.
  3. Вдосконалення кредитної політики комерційного банку.Висновки і пропозиції.
- 5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень).**
  1. Фактори, що впливають на кредитну політику КБ.
  2. Складові підвищення ефективності проведення кредитно-відсоткової політики.
  3. Динаміка активів АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.
  4. Динаміка і склад пасивів АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.
  5. Склад та структура капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2019 рр., тис. грн.
  6. Динаміка чистого прибутку АТ «АБ «РАДАБАНК» та поліноміальне трендове вирівнювання чистого прибутку за 2015-2019 рр., тис. грн.
  7. Динаміка регулятивного капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр., тис. грн.
  8. Динаміка нормативів ліквідності АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019

рр., %. 9. Динаміка нормативів кредитного ризику АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр., %.

10. Динаміка чистого процентного доходу АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.

11. Динаміка чистого комісійного доходу АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.

12. Склад кредитного портфеля за видами економічної діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2019 році, тис. грн.

13. Динаміка забезпеченості кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 роках, тис. грн.

14. Структура кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» в розрізі валют в 2019 році, тис. грн.

15. Розподілення залишків для лінійної комбінації факторів, тис. грн.

16. Розподілення залишків для фактора X1, тис. грн.

17. Розподілення залишків для фактора X2, тис. грн.

18. Розподілення залишків для фактора X3, тис. грн.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітки
1.	Теоретико-методичні основи кредитної політики комерційних банків	Квітень 2020 р.	
2.	Організаційно-економічна характеристика АТ «АБ «РАДАБАНК»	Травень 2020 р.	
3.	Оцінка кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК»	Вересень 2020 р.	
4.	Ліквідне забезпечення як запорука якісної кредитної політики комерційного банку	Жовтень 2020 р.	
5.	Оптимізаційна модель впливу факторів на обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів	Листопад 2020 р.	
6.	Вдосконалення управління кредитною політикою банку	Грудень 2020 р.	
7.	Висновки і пропозиції	Січень 2021 р.	
8.	Оформлення роботи	Лютий 2021 р.	

Студент _____ Йолтухівський В.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Добровольська О.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РЕФЕРАТ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ	8
1.1. Теоретичні аспекти кредитної політики комерційних банків	8
1.2. Структурна модель елементів кредитної політики комерційного банку	23
1.3. Методики аналізу кредитної політики комерційного банку	28
Висновки до розділу 1	30
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	32
2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «АБ «РАДАБАНК»	32
2.2. Комплексна оцінка фінансового стану АТ «АБ «РАДАБАНК»	38
2.3. Оцінка кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК»	50
Висновки до розділу 2	56
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	58
3.1. Оптимізаційна модель впливу факторів на обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів	58
3.2. Ліквідне забезпечення як запорука якісної кредитної політики комерційного банку	67
3.3. Вдосконалення управління кредитною політикою банку	72
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	80
ДОДАТКИ	

РЕФЕРАТ

Тема: «Управління кредитною політикою комерційного банку та напрями її вдосконалення»

Магістерська робота: 85 стор., 30 таблиць, 18 рисунків, 61 літературних джерела.

Об'єктом дослідження є процес управління кредитною політикою комерційного банку та напрями її удосконалення.

Метою дипломної роботи стала розробка науково-обґрунтованих рекомендацій із удосконалення управління кредитною політикою комерційного банку.

Предметом досліджень є теоретичні, методичні і практичні аспекти управління кредитною політикою комерційного банку та пошук напрямів його удосконалення.

В ході роботи досліджено теоретико-методологічні основи управління фінансовим результатом комерційного банку та підвищення його прибутковості, проаналізовано кредитну та процентну політику банку. Результати впроваджені в діяльність АТ «АБ «РАДАБАНК».

АНОТАЦІЯ

КРЕДИТНА ПОЛІТИКА, КРЕДИТ, КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ, ПРОБЛЕМНІ КРЕДИТИ, КРЕДИТНИЙ РИЗИК, УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМ ПОРТФЕЛЕМ, ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ

АННОТАЦИЯ

КРЕДИТНАЯ ПОЛИТИКА, КРЕДИТ, КРЕДИТНЫЙ ПОРТФЕЛЬ, ПРОБЛЕМНЫЕ КРЕДИТЫ, КРЕДИТНЫЕ РИСКИ, УПРАВЛЕНИЯ КРЕДИТНЫМ ПОРТФЕЛЕМ, ЭФФЕКТИВНОСТЬ УПРАВЛЕНИЯ

SUMMARY

CREDIT POLICY, CREDIT, CREDIT PORTFOLIO, PROBLEM LOANS, CREDIT RISK, LOAN PORTFOLIO MANAGEMENT, MANAGEMENT EFFECTIVENESS

ВСТУП

Кредитування - це найважливіший вид діяльності комерційного банку. Ефективність та безперебійність функціонування кредитно-фінансового механізму впливає не тільки на сучасне заробляння коштів певними господарськими суб'єктами, а й на швидкість економічного розвитку країни загалом. У той же час в умовах жорсткої конкуренції і великого ступеня невизначеності кредитного ринку підвищується ризик неповернення виданих позичок, дисбалансу кредитного портфеля банку і, як наслідок, зниження ліквідності балансу. Тому бажання врахувати вплив будь-яких чинників, окреслення стратегічних й тактичних цілей потребує від комерційних банків пошуку кредитної політики, яка стане «двигуном» (чи індикатором) його кредитної діяльності.

Вдосконаленню кредитної політики комерційних банків присвячено чимало досліджень вітчизняних та іноземних вчених-економістів, серед яких: М.М.Агарков, А.Н.Мороз, О.Д.Заруба, П.С.Роуз, В.С.Шапран, Г.О.Панова та інші [24,45,25,35,29,50].

Однак, слід враховувати що існуючі рекомендації здебільшого ґрунтуються на досвіді країн з розвинутими ринковими відносинами та не завжди можуть бути використані банківськими установами України.

Аналіз опублікованих робіт свідчить про те, що існує достатня кількість невирішених питань щодо розробки ефективної кредитної політики банку. Наукова і практична актуальність зазначених питань й зумовила вибір теми дипломної роботи.

Мета дипломної роботи - управління кредитною політикою комерційного банку та напрями її вдосконалення.

Для досягнення визначеної мети необхідно вирішити такі завдання:

- визначити теоретичні аспекти кредитної політики комерційних банків;
- розкрити структурну модель елементів кредитної політики комерційного банку;

- узагальнити методики аналізу кредитної політики комерційного банку;
- надати організаційно-економічну характеристику АТ «АБ «РАДАБАНК»;
- проаналізувати показники комплексної оцінки фінансового стану комерційного банку АТ «АБ «РАДАБАНК»;
- здійснити оцінку кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК»;
- надати рекомендації щодо покращення ліквідного забезпечення як запоруки якісної кредитної політики комерційного банку;
- розрахувати оптимізаційну модель впливу факторів на обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів;
- розробити науково-методичні підходи та рекомендації щодо вдосконалення управління кредитною політикою комерційного банку з фінансового забезпечення підприємства;
- надати ґрунтовні висновки та пропозиції щодо управління кредитною політикою комерційного банку та напрямки її вдосконалення.

Об'єктом дослідження є процес управління кредитною політикою комерційного банку та напрямки її вдосконалення.

Предметом дослідження є теоретико-концептуальні та методичні засади вдосконалення управління кредитною політикою комерційного банку.

У процесі дослідження застосовувалися різні методи, а саме: методи теоретичного узагальнення і порівняння – для розкриття змісту і сутності основ категорійного апарату управління кредитними потоками банків, уточнення окремих понять; статистичний і графічний аналіз – для аналізу, порівняння і наочного відображення статистичних даних з метою дослідження сучасних умов стабільності та стійкості кредитних потоків; системний підхід та комплексний підхід – для розкриття засад формування стратегії управління кредитними потоками банку.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи з питань кредитної політики комерційних банків, звітні дані Національного банку України, фінансова звітність (бухгалтерський баланс та

звіт про фінансові результати) комерційного банку АТ «АБ «РАДАБАНК».

Теоретичною основою дослідження є наукові праці вітчизняних і закордонних вчених та фахівців з питань кредитної політики комерційних банків та напрямів її вдосконалення.

Наукова новизна одержаних результатів. Основні результати, що становлять наукову новизну та отримані у ході вирішення завдань, поставлених у роботі, полягають в наступному:

удосконалено:

- поняття кредитної політики комерційного банку, як сукупність власної кредитної стратегії та тактики, коли в межах стратегії розробляються основні принципи, пріоритети та цілі банку на кредитному ринку, а тактика охоплює конкретні фінансові інструменти, які використовуються банком для досягнення своїх цілей;

отримали подальший розвиток:

- оптимізаційна модель впливу факторів на обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів;

- рекомендації щодо покращення ліквідного забезпечення як запоруки якісної кредитної політики комерційного банку.

Основні положення магістерської роботи та результати досліджень доповідались, обговорювались й одержали схвалення на 1 конференції.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що розроблені науково-методичні підходи й обґрунтовані теоретичні положення стосовно вдосконалення кредитних операцій комерційних банків, - доведені до рівня практичних рекомендацій, що можуть бути використані фінансово-кредитними установами та за умов практичного застосування дозволять збільшити прибутковість кредитного портфелю за рахунок перерозподілу кредитних ресурсів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

1.1. Теоретичні аспекти кредитної політики комерційних банків

В умовах ринкових перетворень та нестабільності основною формою кредиту є банківський кредит. Багаторічний досвід розвитку банків в різних країнах свідчить про те, що ефективне управління кредитами корелює з розміром одержуваного банком прибутку. Тому розробка кредитної політики зарубіжними банками і реалізація її практичних аспектів представляє беззаперечний практичний інтерес для вдосконалення діяльності банків в Україні.

Кредитна політика банку визначає стандарти, параметри і процедури, якими керуються банківські працівники у своїй діяльності з надання, оформлення кредитів та управління ними. Кредитна політика зазвичай оформляється документально і включає в себе положення, що регламентують попередню роботу з видачі кредиту, а також процес кредитування.

Таким чином, кредитна політика - це розробка заходів, спрямованих на удосконалення співвідношення ризику і прибутковості від операцій з надання позик фізичним особам та іншим господарюючим особам.

Сутністю кредитної політики банку є забезпечення безпеки, лояльності та прибутковості операцій з надання кредиту, іншими словами вміння знівелювати до нуля кредитний ризик.

Сутність кредитної політики комерційного банку розкривається в її функціях. Існують дві групи функцій: загальні, які відносять до абияких складових банківської політики, й специфічні, які є відокремлюють кредитну політику від будь-яких складових банківської політики.

Отже, кредитна політика є визначенням такого стану ризику, з яким зможе владнати банк. Основна мета проведення кредитної політики банку, як уже говорилося, це отримання максимального прибутку при мінімальному рівні

ризик. Виходячи з можливого співвідношення цих складових, а також наявних ресурсів, кредитна організація визначає поточні завдання: напрямки кредитування; технологія здійснення кредитних операцій; контроль в процесі кредитування [1].

Невід'ємним критерієм кредитної політики є її елементи, які регламентують параметри роботи й процедури. При дослідженні кредитної політики аналізуються в першу чергу дані елементи (таблиця 1.1) [1].

Таблиця 1.1

Елементи кредитної політики комерційного банку

Етапи кредитування	Визначені параметри й процедури
1. Попередня робота щодо надання кредиту	Склад майбутніх позичальників; лінійку кредитів; стандарти оцінки кредитоспроможності позичальника; процентні ставки; ліміти кредитування; методи забезпечення повернення кредиту; контроль за виконанням процедури підготовки надання кредиту
2. Оформлення кредиту	Форми документів; Технологічний процес надання кредиту; Контроль за правильністю оформлення кредиту
3. Супроводження кредиту	Порядок керування кредитним портфелем; Контроль виконання кредитних договорів; Умови продовження та поновлення протермінованих кредитів; Порядок покриття збитків; Контроль за керуванням кредитами

У межах нормативних обмежень, які встановлені Національним банком України, банк самостійно відбирає коло майбутніх позичальників, види кредитів, формує позичковий портфель і встановлює процентні ставки виходячи з міркувань вигідності. Підвищення прибутковості кредитних операцій і зниження ризику по ним - дві протилежні цілі. Як і у всіх сферах фінансової діяльності, де найбільші доходи інвесторам приносять операції з підвищеним ризиком, підвищений відсоток за кредит є «платою за ризик» в банківській справі.

Кредитна політика – це сукупність норм і правил здійснення кредитної діяльності за такими основними напрямками: оцінка кредитних заявок і складання кредитних угод; ведення кредитних справ і кредитний моніторинг; кредитне оздоровлення.

Більшість з науковців до найбільш важливих внутрішніх факторів, які визначають кредитну політику банку, відносять кредитний потенціал банку; ступінь ризику й прибутковість окремих видів позичок; стабільність депозитів; спектр виконуваних операцій і послуг; забезпеченість позичок; професійну підготовленість, кваліфікацію й досвід персоналу банку; клієнтуру банку; цінову політику банку; практичне володіння персоналом банку теорією й інструментами економічного ризику.[36]

Схематично фактори, які впливають на кредитну політику комерційних банків, представлені на рисунку 1.1.

При формуванні позичкового портфеля банк повинен дотримуватися загального для всіх інвесторів принципу - поєднувати високоприбуткові і досить ризиковані вкладення з менш прибутковими, але менш ризикованими напрямами кредитування [3].

Кредитний ризик - це ризик несплати позичальником суми основного боргу і відсотків по цій сумі або нездатність контрагента кредитної угоди діяти відповідно до прийнятих на себе зобов'язаннями [2].

Рис. 1.1 Фактори, що впливають на кредитну політику КБ

Ризик несплати відсотків за сумою основного боргу пов'язаний з втратою доходів, при не поверненні позичальником основного боргу. Розмір кредитного ризику дорівнює сумі списується безнадійної позики (збитку) до витрат банку по даній кредитній угоді.

Кредитна політика формує основні принципи роботи банку на рику кредитних послуг. На основі кредитної політики співробітники банку будують свою роботу з роздрібними клієнтами, вибирають ту чи іншу модель система оцінки клієнтів (скорингу), розробляють кредитні продукти. Кредитна політика банку формує вимоги до позичальників: вік, мінімальний стаж роботи, рівень доходів та інші показники. Крім того, вона визначає склад та структуру пропонованих банківських продуктів, їх особливості: забезпечені або незабезпечені, цільові або нецільові позики, терміни кредитування тощо.

Таким чином, кредитна політика банку - це його загальні напрямки діяльності, основний задум роботи на рику кредитних послуг. Подальша її реалізація пов'язана з розробкою спеціальних інструкцій і інші документів, що регламентують проведення тих чи інших операцій, що визначають критерії оцінки клієнтів і етапи взаємодії з ними. Формується і уточнюється кредитна політика - це безперервний, ітеративний процес. З метою врахування об'єктивних соціальних і економічних умов банківської діяльності вона періодично переглядається.

У таблиці 1.2 приведені стандартні нормативи ризику на одного позичальника, які застосовуються органами банківського нагляду за кордоном.[38]

Кредитний ризик може також характеризуватися різноманітними відносними показниками. У відносному вираженні кредитний ризик може визначатися, зокрема, як величина можливих збитків, віднесена до власного капіталу. Граничне значення цього показника для українських банків встановлено Національним банком України в розмірі 0,25. З метою зниження кредитних ризиків цілком зрозумілою стає необхідність формування

комерційними банками страхових резервів на покриття можливих збитків від кредитної діяльності.

Таблиця 1.2

Ліміти концентрації кредитів одному позичальнику

Країна	Ліміт, %	Коментарі
Австралія	10	-
Австрія	15	-
Бельгія	20	-
Канада	25	Максимум 50%, в залежності від застави
Данія	35	До 50%, у визначених обставинах
Франція	40	Сукупна концентрація всіх ризиків, що складають від 5 до 40% капіталу, не повинна перевищувати 800% від розміру сукупного капіталу. Декларація будь-якого кредиту, що перевищує 500 тис. франків.
Німеччина	15	Сукупна вартість великих кредитів не повинна перевищувати 800% від сукупного капіталу
Греція	20	-
Ірландія	5	Використовується концепція ризикових активів (не капіталу): одному позичальнику може бути виданий максимум 5% від вартості ризикових активів
Італія	20	-
Японія	20	30% для трастів і довгострокового кредитування банків
Нідерланди	25	
Великобританія	25	Декларація будь-яких ризиків, що перевищують 10%, і своєчасне повідомлення про будь-які ризики, що перевищують 25%
США	15	25%, якщо є гарантії, що вільно обертаються
Іспанія	15	Від 15% до 30% потрібно подвоєння капіталу, від 3% до 40% потрібне збільшення в три рази
Португалія	10	Плюс 1% від депозиту в місцевій валюті

На сьогоднішній день комерційні банки зобов'язані формувати резерв для відшкодування можливих збитків по кредитах згідно з положенням про порядок формування й використання резерву для відшкодування можливих збитків по кредитах комерційних банків, затверджених Національним банком України.[45]

Резерв регулюється поквартально в залежності від обсягів фактичної заборгованості і класифікаційної групи, до якої відноситься конкретний кредит. Класифікаційна група визначається за оцінкою фінансового стану позичальника й перспектив його розвитку й за оцінкою погашення кредитної заборгованості за основним боргом і відсотках. Однак для одержання об'єктивної оцінки ступеня ризику кредитного портфеля, необхідно при її визначенні також враховувати кореляцію окремих кредитних угод, а точніше, позичальників.

Це означає, що варто визначити взаємозв'язок галузей позичальників (наприклад, вугільна промисловість і електроенергетика тісно зв'язані між собою) і самих позичальників (чи існують між ними господарські зв'язки й відносини, що відбиваються у фінансових розрахунках). Результатом такої роботи може стати коефіцієнт кореляції кожного кредитного договору з іншими кредитними угодами, який повинен враховуватися при визначенні ступеня ризикованості кредитного портфеля комерційного банку.

Банківський кредит є основною формою кредитування. Він надається банками в грошовій формі підприємствам з будь-якою формою власності і галузевою приналежністю, населенню й державі.[47]

Суб'єктами кредитних відносин виступають кредитор і позичальник. Кредитор – це суб'єкт кредитних відносин, що надає кредит в тимчасове користування позичальнику; позичальник – суб'єкт, що отримав кредит.

В таблиці 1.3 надані класифікаційні характеристики кредитних угод.

Основними джерелами формування банківських кредитних ресурсів є власні кошти банків, залишки на розрахункових і кореспондентських рахунках, залучені засоби юридичних і фізичних осіб на депозитні рахунки до запитання і термінові, а також міжбанківські кредити.[25]

Основними критеріями, що визначають можливість встановлення кредитних відносин, є кредитоспроможність і платоспроможність позичальника. Під кредитоспроможністю розуміється здатність позичальника в повному об'ємі і у визначений кредитним договором термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями; платоспроможністю – його здатність (або

можливість) своєчасно здійснювати розрахунки по всіх видах платежів господарської діяльності.

Таблиця 1.3

Класифікаційні характеристики кредитних угод

Види класифікацій	Класифікаційні характеристики
Суб'єкти кредитних відносин:	- фізичні особи; - юридичні особи.
Термін кредитування:	- короткострокове; - середньострокове; - довгострокове.
Тип ринку:	- грошовий; - фінансовий; - ринок капіталів.
Географія:	- на міському внутрішньому, регіональному рівні; - на національному рівні; - на міжнародному рівні.
Галузева спрямованість:	- промислові підприємства; - торгівельні організації; - будівельні організації; - транспортні організації; - агропромисловий комплекс; - збуті-постачальницькі фірми; - підприємства зв'язку і т.д.
Забезпеченість:	- надання забезпечених кредитів; - надання незабезпечених кредитів.
Ціна кредиту:	- стандартні кредити; - пільгові кредити; - проблемні кредити (під підвищені відсотки).
Методи кредитування:	- фіксовані кредити; - кредитні лінії.

При «проведенні кредитної політики комерційні банки виходять з необхідності забезпечення об'єднання інтересів банку, його акціонерів і вкладників і суб'єктів господарської діяльності з урахуванням загальнодержавних інтересів» [37, 47].

«Кредити видаються тільки в межах наявних ресурсів, які є у розпорядженні банку. Про кожний випадок видачі позичальнику кредиту в розмірі, який перевищує 10% власного капіталу (великі кредити), комерційний банк повинен повідомити Національний банк України. Сукупна заборгованість по кредитах, врахованим векселям і 100% суми позабалансових зобов'язань,

виданих одному позичальнику, не може перевищувати 25% власних засобів банку» [54].

Загальний «розмір кредитів, наданих банком, щодо всіх позичальників, з урахуванням 100% позабалансових зобов'язань банку, не може перевищувати восьмикратного розміру власних засобів банку.

Кредити видаються всім суб'єктам господарювання незалежно від форм власності за умови, що позичальник є юридичною особою, зареєстрованою як суб'єкт підприємництва, або фізичною особою.

Рішення про надання кредиту в межах параметрів, визначених політикою банку, які включають: пріоритетні напрями в кредитуванні; об'єм кредитів і структуру кредитного портфеля; граничні розміри кредиту на одного позичальника; методику оцінки фінансового стану і кредитоспроможності позичальника; рівень процентної ставки і т.д.

Кредити видаються тільки на комерційних принципах з дотриманням таких умов:

- оцінки установою банку кредитоспроможності позичальника, фінансової стабільності, рентабельності, ліквідності;
- кредитуються тільки ті види діяльності позичальника, які були передбачені його статутом;
- позичальник повинен мати власне майно і брати участь у фінансуванні об'єкту, що кредитується, певною сумою власного капіталу.

Банки можуть видавати бланкові кредити (незабезпечені майном і іншими формами), але тільки в межах власних засобів і лише клієнтам із стійким фінансовим станом або інсайдерам банку в сумі, яка не перевищує 50% номінальної вартості акцій банку, які знаходяться в їх власності.

Банки не можуть надавати кредити:

- на покриття збитків господарської діяльності позичальника;
- на формування і збільшення статутного фонду клієнта;
- на здійснення клієнтом платежів до бюджету і позабюджетних фондів (за винятком кредитування по контокорентному рахунку);

- підприємствам, на які була заведена справа про банкрутство;
- підприємствам, в контрактах яких не було передбачено страхування можливих втрат від не поставок товарно-матеріальних цінностей;
- підприємствам, які мають прострочену заборгованість по раніше отриманих кредитах і несплачених відсотках» [50,56].

Для «отримання кредиту позичальник звертається в банк з кредитною заявкою, до складу якої входить певний пакет документів. Склад необхідних документів залежить від характеру кредитної операції, і для різних клієнтів він може бути різним.

Кредити видаються на підставі ув'язненого з банком кредитної угоди (договори). До укладення кредитного договору банк повинен ретельно проаналізувати кредитоспроможність позичальника, здійснити експертизу проекту або господарської операції, яка пропонується для кредитування, визначити ступінь ризику для банку і структуру майбутнього кредиту (сума, термін, процентна ставка тощо).

Рішення по видачі кредитів позичальникам, незалежно від запрошеного розміру кредиту, ухвалюється колегіально (правлінням банку, кредитним комітетом, комісією і ін.) більшістю голосів і оформляється протоколом [33, 36].

З метою захисту інтересів кредиторів і вкладників банків кредитування позичальників здійснюється відповідно до чинного законодавства України з дотриманням встановлених НБУ економічних нормативів діяльності комерційних банків і вимог по формуванню обов'язкових, страхових і резервних фондів» [33].

Проте слід помітити, що при проведенні кредитної політики комерційні банки виходять з необхідності з'єднання інтересів суб'єктів господарської діяльності і загальнодержавними інтересами.

При цьому необхідно пам'ятати, що одна із задач банку – підтримувати ініціативу і самостійність клієнтів-позичальників, не допускати дріб'язкового втручання у виробничу діяльність підприємства. В той же час, банк повинен

проводити ретельне вивчення фінансового стану клієнта, рівень його оборотних коштів, інвестиційні плани і можливості, організацію роботи по підвищенню фондоддачі і рентабельності, виконуючи свого роду аудиторські функції[40].

Дуже важливим моментом при розробці кредитної політики є отримання інформації про обстановку на ринку банківських послуг у сфері кредитування і про основні банки-конкуренти, виявленні найперспективніших об'єктів, галузей, програм для коротко -, середньо - і довгострокового кредитування і інвестування, їх вивчення і використання.

Річ у тому, що кредитна політика, що проводиться тим або іншим банком, може бути активною або пасивною. Одна категорія банків сама визначає, які позичальники їм підходять. Інші банки чекають, коли до них прийдуть позичальники, вибираючи серед них тих, хто, на їх погляд, є найпереважнішими (або взагалі не ведуть відбір).

Такий шлях може привести до досягнення успіху, але, як правило, він буде короткочасним, оскільки з розвитком обстановки міняються багато фінансових і інших параметрів. До того ж подібний метод найуразливіший, оскільки він був пов'язаний з невизначеністю і виникаючої з неї небезпекою кредитного ризику, оскільки активною стороною в даному процесі все ж таки виступає клієнт і ініціатива виходить від нього, а не від банку.

Якщо «частина кредитів в загальному об'ємі робочих активів банку складає до 30%, то це означає, що банк проводить достатньо обережну кредитну політику і забезпечує свою прибутковість за рахунок менш ризикованих активних операцій.

Проте в цьому випадку банк втрачає значний сегмент фінансового ринку. Таке співвідношення між кредитами і робочими активами бажаніше для тільки що створеного банку, який ще не має достатній досвід кредитної роботи. При обдуманій кредитній політиці частина кредитів в робочих активах перебуває в межах 30-50%. Така політика властива стабільним і надійним банкам, які мають достатній досвід кредитної роботи.

Частина кредитів, яка перевищує 50% робочих активів, свідчить про активну кредитну політику банку. Вона може бути обґрунтована тільки надприбутком і не може бути тривалою. Слід пам'ятати, що чим більше частина кредитів в робочих активах і менш триваліший час їх існування, тим більше рівень ризику» [37].

Звідси висновок – необхідно зосередити увагу на пошуку такого сегменту, такого напрямку і таких об'єктів, відомості про які, по-перше, забезпечували б швидку і надійну зверненість кредитних ресурсів з прийнятним відсотком, по-друге, оберігатися від небезпеки і провалів і, по-третє, створювати перспективу розвитку кредитної діяльності банку на підставі розробленого прогнозу.

Система отримання даного змісту і тематичної спрямованості і необхідних відомостей має комплексний характер.

Сама по собі інформація повинна також бути комплексною і системною, тобто враховувати не тільки фінансові і економічні чинники, але і політичні, соціальні, правові.

При розробці кредитної політики повинні гармонійно поєднуватися інтереси банку, держави, суспільства і його громадян. Тому використання отриманої інформації піддається необхідній кореляції з урахуванням даної вимоги, що викликає необхідність додаткового інформаційного забезпечення і відповідного опрацювання.

Кредитна діяльність банку - це базовий критерій, що виділяє від інших небанківських установ. Світова практика наголошує на те, що виключно з кредитуванням пов'язують значну частину прибутку банку. Одночасно неповернення кредитів, особливо крупних, може привести банк до банкрутства, а через його положення в економіці – до цілого ряду банкрутств пов'язаних з ним підприємств, банків і приватних осіб.

Саме тому кредитна політика є необхідною частиною стратегії і тактики виживання і розвитку будь-якого комерційного банку. Сьогодні кредитна політика будь-якого банку – це його обличчя, його карта козиря. Оскільки

традиційно ринки, які розвиваються, завойовуються за допомогою кредитних операцій, та більшість банків на ринках, що розвиваються, повинна надавати увагу кредитній політиці.

Якісна кредитна політика як інструмент управління кредитним ризиком визначає категорії вибору найбезпечніших позик і режиму надання їх конкретному позичальнику, передбачає конкретні алгоритми розрахунку лімітів кредитування на одного позичальника, конкретні заходи щодо диверсифікації кредитного портфеля, методика оцінки рівня ризику.

Кредитна політика банку – це політика проведення кредитних операцій, спрямована на організацію ринку і залучення позичальників.[39, 48]

Кредитна політика є елементом філософії банківського бізнесу, яка визначає внутрішньобанківську процедуру видачі кредитів, їх документообіг, моніторинг кредитного портфелю, співпрацю з проблемними кредитами. Також кредитною політикою банку визначається рівень процентних ставок, ступінь співвідношення необхідної суми кредиту і вартості застави.

Отже, кредитна політика банку – це багатогранне поняття, яке включає все, що стосується кредитних операцій банку: від ступеня доступу клієнта до ресурсів до рівня оплати послуг з кредитування.

Кредитна політика банку створює основу всього процесу управління кредитами. Розроблена і письмово зафіксована кредитна політика є наріжним каменем розумного управління кредитами, оскільки вона дозволяє керівництву банку підтримувати розумні стандарти в області кредитування, уникати зайвого кредитного ризику і вірно оцінювати можливості розвитку кредитної справи.

Вдосконалення практики кредитування вимагає розробки оптимальної для банку організації кредитування. З цією метою банки мають в своєму апараті кваліфікованих і професійних банківських працівників, надають увагу пошуку оптимальних варіантів методики розрахунку кредитоспроможності позичальників, правил кредитування. Організація кредитування повинна забезпечувати безумовне повернення позик, цільовий характер їх використання, стимулювання зростання об'єму виробництва продукції,

задовольняючої потреби суспільства, і збільшення частки кредитних вкладень, що направляються на інвестиційні проекти в перспективні високоефективні галузі. Загальні орієнтири і рекомендації повинні давати можливість ініціативної роботи практичних працівників, що займаються відбором конкретних кредитних проектів і виробленням умов кредитних договорів. При цьому можна визначити граничні суми кредитів, рішення по яких приймаються співробітниками різних посадових категорій.

Планування кредитної політики сприяє підвищенню якості кредитів. Мета кредитної політики повинна передбачити елементи правового регулювання, доступність засобів, баланс кредитного портфеля і структуру зобов'язань по термінах. Всі ці важливі аспекти вимагають, щоб метою кредитної політики була підтримка оптимальних відносин між кредиторами, позиковими засобами і власним капіталом. [35]

Згідно вищенаведеного, під стратегією кредитування розуміється комплекс рішень, прийнятих Правлінням банку, де були зафіксовані умови, параметри надання кредиту, організації кредитної функції. Остання включає розподіл обов'язків персоналу, повноважень щодо ухвалення рішень, процес перевірки якості кредиту і відповідні санкції до персоналу за неналежне виконання функцій, передбачених в кредитній стратегії.

Задачі стратегії кредитування наведені на рисунку 1.2.

Установи комерційних банків здійснюють кредитні операції відповідно до чинного законодавства України, інших інструктивних і розпорядних документів, а також розробленим на їх основі внутрішнім нормативним актам.[35]

Стратегічною метою функціонування комерційного банку є максимізація його прибутку. Для досягнення цієї стратегічної мети банк вирішує тактичні задачі по забезпеченню здатності задовольняти обґрунтовані потреби клієнтів в кредитах, а саме оперативно управляти:

- розміром капіталу;

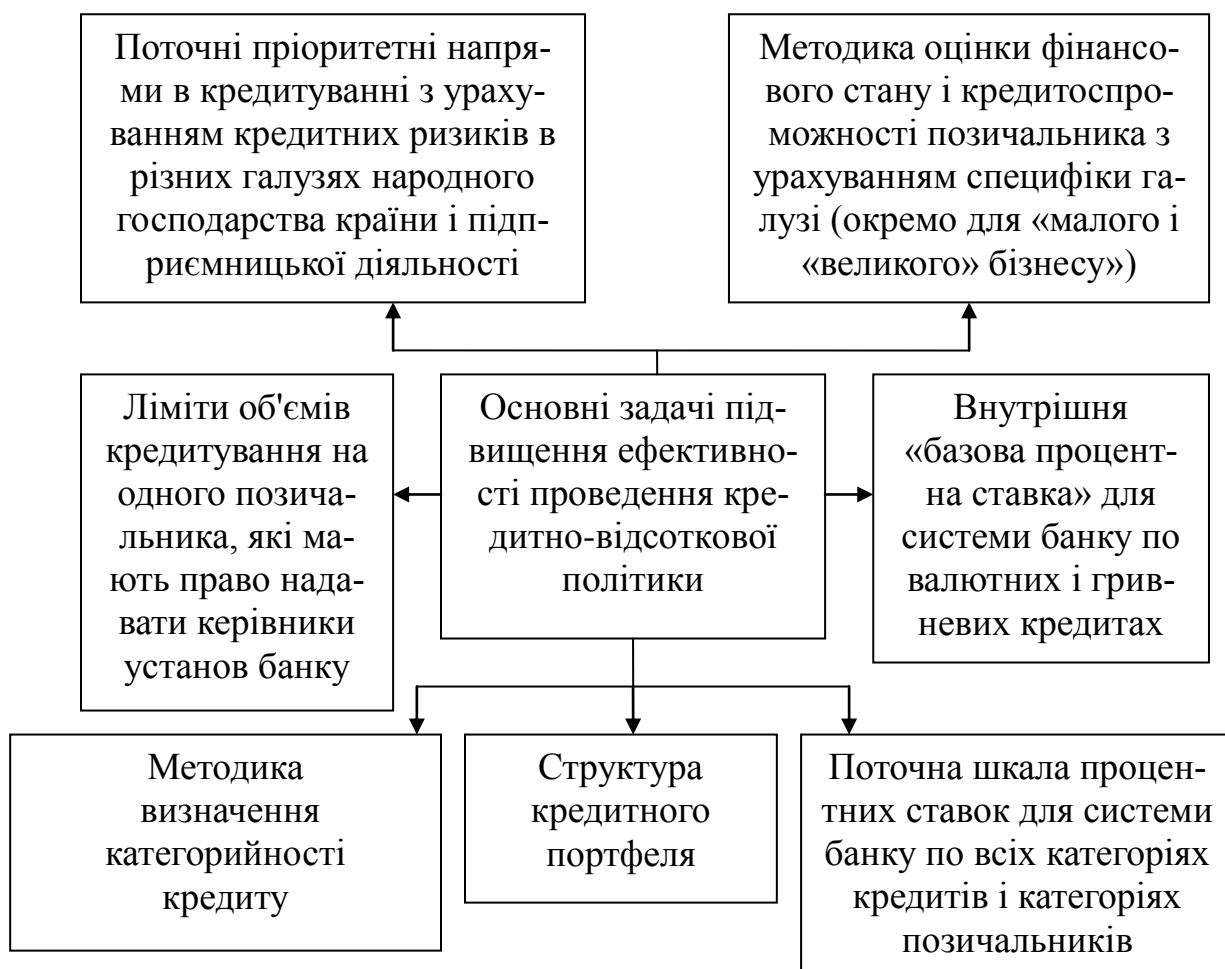

Рис. 1.2. Складові підвищення ефективності проведення кредитно-відсоткової політики

- розміром вільних засобів;
- залученням додаткових засобів шляхом активізації депозитної діяльності. Кредитна стратегія вбирає в себе пріоритети, принципи і змістовну мету конкретного банку на кредитному ринку, а в частині тактики - фінансовий і інший інструментарій, що використовується даним банком для реалізації його мети при здійсненні кредитних операцій, правила їх здійснення, порядок організації кредитного процесу [61].

Розробка стратегії кредитування представляється особливо важливою в складних і постійно змінних економічних умовах періоду ринкових відносин, який ставить перед банками серйозні проблеми: концепція ризику і потенційні збитки по позиках, роль кредитора в системі відносин банк-позичальник,

концентрація кредитів, вплив змін економічної політики на виробничі процеси і, зрештою, на доходи позичальників. Кредитна політика банку розробляється також на основі положень економічної і грошово-кредитної політики держави, господарської ситуації, що склалася, в даному регіоні.

Таким чином, кредитна стратегія створює необхідні загальні передумови ефективної роботи персоналу кредитного підрозділу банку (розуміння пріоритетів, мети, інструментів, методів організації кредитних операцій), об'єднує і організовує зусилля персоналу, зменшує вірогідність помилок і ухвалення нераціональних рішень.

Пропонуємо узагальнити та поєднати завдання, передумови та складові стратегії кредитування у фактори ухвалення банком рішень щодо визначення стратегії у сфері кредитування, до яких відносять:

- формування загальної мети діяльності банку на майбутній період, зокрема щодо підвищення прибутковості і ліквідності;
- аналіз кредитного ринку (попиту і пропозиції кредитних послуг), включаючи відносини централізованих кредитних ресурсів до загальної маси кредитних вкладень на макро- та мікро рівні;
- перспективи розвитку ресурсної бази банку;
- ретельна оцінка якості кредитного портфеля;
- підвищення рівня кадрового забезпечення банку.

Визначення кредитної стратегії, найприйнятнішої на даний час і для даного банку, сприяє ефективному використанню кредитних ресурсів, визначається загальними установками щодо операцій з клієнтурою і практичними діями банківського персоналу, що інтерпретує і втілює в життя ці установки.

1.2. Структурна модель елементів кредитної політики комерційного банку

Структурна модель елементів кредитної політики комерційного банку характеризує методи досягнення кредитних цілей банку. На основі будь-яких

підходів до визначення елементів кредитної політики [3, 4] пропонуємо модель через розкриття її структури, яка найбільш повно характеризує специфіку їх створення та взаємодії (табл. 1.4).

Таблиця 1.4.

Структурна модель елементів кредитної політики комерційного банку

Вид елементу	Конкретизація елементу
Концептуальні елементи	Визначення найбільш прийнятною клієнтської бази і видів кредитів Максимальний розмір ризику на одного позичальника Методи й терміни оцінки кредитоспроможності позичальників Встановлення ціни кредиту в формі процентних ставок Банківський кредитний маркетинг
Процедурні елементи	Порядок оформлення і видачі кредиту Забезпечення повернення кредиту
Адміністративні елементи	Адміністрування якості кредитного портфеля Моніторинг та контроль за виконанням кредитних договорів

Концептуальні елементи пов'язані зі встановленням основних цілей і завдань кредитної діяльності, а також методів їх досягнення. Створення Концепції кредитної політики дозволяє визначити найбільш оптимальну клієнтську базу на основі наявного у банку досвіду. Платоспроможні позичальники - запорука ефективної кредитної діяльності; для їх залучення й диверсифікації кредитного ризику потрібно представити різні види кредитів, які будуть відрізнятися між собою поряд з цільовим призначенням, ще й категорією позичальника, способами ціноутворення. Визначення процентних ставок покладено на процентну політику комерційного банку, яка інтегрує в собі кредитну, депозитну та позикову політики. Саме депозити населення й суб'єктів господарювання, позики в інших банків (вітчизняних та/або іноземних) або у Національного банку України є фінансовим фундаментом для видачі позик позичальниками. Тому для отримання прибутку банку треба враховувати такі фактори, як вартість позикових й залучених коштів, рівень

комісійних зборів, витрати на розгляд й видачу кредиту. Особливо важливу роль у визначенні відсоткових ставок за кредитами грає облікова ставка Національного банку України, яка, в свою чергу, виконує роль індикатора грошово-кредитної політики Національного банку України.

Вона грає роль оптимізатора системи інструментів з регулювання ліквідності банківського сектора - спрямована на підвищення ефективності управління власною ліквідністю комерційними банками [5]. Тому облік такого чинника має важливе значення для встановлення конкурентоспроможних ставок по кредитах, особливо в умовах кризи. Найважливішим завданням при формуванні найбільш оптимальною для банку кредитної політики є визначення її структури. Структура кредитної політики складається з певного набору елементів, взаємодія яких характеризує методи досягнення кредитних цілей банку. На основі різних підходів до визначення елементів кредитної політики [3,4] представимо модель її структури, яка найбільш повно характеризує специфіку їх організації і взаємодій.

В економічній вітчизняній і зарубіжній літературі немає єдиної думки щодо сутності поняття «кредитна політика банку», більш того слід зазначити різноспрямованість підходів, що пов'язано як з вузьким, так і широким тлумаченням кредитної політики. Макроекономічний підхід розглядає кредитну політику як складову частину банківської політики, яка визначає мету діяльності банку на кредитному ринку і стратегію її досягнення.

Так, у своїй роботі О.Г. Костяшкіна «трактує кредитну політику як підприємницьку філософію банку, яка характеризується розумінням ним своєї місії, інтересів клієнтів, потреб суспільства і власних цілей. У контексті цього підходу кредитна політика комерційного банку - це сукупність його кредитної стратегії та тактики, при цьому в стратегії розробляються основні принципи, пріоритети та цілі банку на кредитному ринку, а тактика повинна формувати конкретні фінансові інструменти, які використовуються банком для досягнення своїх цілей. В силу цього виділяють такі елементи кредитної політики, як

- стратегія банку з розробки основних напрямків кредитного процесу;

- тактика банку з організації кредитування;
- контроль за реалізацією кредитної політики» [37].

В рамках «мікроекономічного підходу, що є предметною стороною реалізації кредитної політики і пов'язаного з безпосередньою спрямованістю на діяльність банку, під терміном «кредитна політика банку» розуміють структурно-функціональну цілісність взаємопов'язаних між собою елементів (задач, принципів, цілей, технологій), взаємодія яких дозволяє визначити найбільш ефективні стратегії діяльності банку на кредитному ринку. Так інформаційний портал banki.ru визначає кредитну політику комерційного банку як програму дій у сфері надання позик юридичним і фізичним особам» [1]. Згідно Т.М. Костеріною «кредитна політика банків - це спосіб забезпечення зниження кредитних ризиків за рахунок встановлення основних і пріоритетних напрямків діяльності в сфері кредитно-інвестиційних операцій. Будучи невід'ємною частиною банківського менеджменту, кредитна політика дозволяє забезпечити надійність і прибутковість кредитного портфеля» [36].

На наш погляд, кредитна політика має роз'яснювати якнайважливіші механізми й принципи ведення кредитної банківської роботи, виокремлювати пріоритетні напрямки в області надання позик клієнтам банку, спрямовані на збалансування кредитного портфеля і зниження ризиків. В процесі кредитної діяльності комерційний банк стикається з трьома видами ризиків: кредитним ризиком, відсотковим ризиком і ризиком втрати ліквідності. Облік всіх трьох видів ризиків і характеризує специфіку кредитної політики банку: вона визначає межі та напрямки кредитування.

В даний час будь-який комерційний банк має певну самостійність у виборі принципів формування кредитної політики. Однак, як показує практика, основними принципами формування будь-якої кредитної політики виступають:

1. Концентрація кредитування на платоспроможних клієнтів - спрямована на зниження кредитного ризику, більш ретельного вибору складу майбутніх позичальників, формування стійкої клієнтської бази, моніторингу кредитного ризику (детермінант - ризик).

2. Збалансування кредитного портфеля банку - характеризує необхідність підвищення прибутковості кредитних вкладень, якості кредитного портфеля, оптимізації співвідношення детермінантів ризик - прибутковість.

3. Підтримка ліквідності балансу на прийнятному для банку рівні - означає відповідність вимогам Національного банку України, здатність відповідати за своїми зобов'язаннями, аналіз співвідношення детермінантів ризик - прибутковість - ліквідність.

4. Поділ принципів кредитування на корпоративний і роздрібний бізнес - визначає необхідність врахування специфіки кредитування юридичних і фізичних осіб в сумах кредитування, принципах оцінки кредитоспроможності, вимоги до позичальників.

5. Планування і прогнозування кредитної діяльності та її результатів - призначене для обліку різних екзогенних і ендогенних факторів з метою створення ескізу способів і методів досягнення цілей банку. Найважливішим завданням при формуванні найбільш оптимальною для банку кредитної політики є визначення її структури.

Сучасною «тенденцією в сфері кредитної політики є використання сучасних автоматизованих технологій, які дозволяють розглядати кредитні заявки в найкоротші терміни. Незважаючи на формування досить якісного складу позичальників завжди присутній ймовірність настання неплатоспроможності. Тому банк встановлює різні методи оцінки кредитного ризику. На практиці кожна кредитна організація навмисно наражається на кредитний ризик для отримання максимального прибутку, що в початковому підсумку веде до спеціалізованого аналізу кожного позичальника, по кожному конкретному кредиту» [6]. «Найбільш часто застосовується метод оцінки кредитного ризику - скоринг, який являє собою математичну або статистичну модель, за допомогою якої на основі кредитної історії «минулих» клієнтів банк намагається визначити, наскільки велика ймовірність, що конкретний потенційний позичальник поверне кредит в строк. Для форсування процесу обробки інформації за допомогою скорингу клієнтів систематизують на групи

за ступенем прийнятності кредитування» [6]. Процедурні елементи пов'язані зі спрощенням і оптимізацією процесу оформлення і видачі кредиту. Включають в себе встановлення всіх необхідних документів для розгляду кредитної заявки по кожному виду кредиту і категорії позичальника. Важливою складовою частиною є забезпечення повернення кредиту. З огляду на концептуальні елементи можуть застосовувати такі види забезпечення як заставу, страхування, поручительство і ін. Адміністративні елементи пов'язані з контролем за повним і своєчасним виконанням зобов'язань позичальників перед банком. Дані елементи тісно корелюють необхідність існування кредитної політики для ефективного управління кредитним портфелем. Завдяки моніторингу одержуваних даних, банк може на свій розсуд змінювати різні елементи кредитної політики. Наприклад, на основі кредитних історій визначати найбільш дисциплінованих в кредитному плані позичальників, найбільш популярні кредити для їх маркетингу, оцінити якість кредитного обслуговування. Таким чином, елементи кредитної політики, систематизовані в представленій структурної моделі, дозволяють оцінити важливість кредитної політики банку для максимізації прибутку від кредитної діяльності та оптимізації процесу управління якістю кредитного портфеля.

1.3.Методики аналізу кредитної політики комерційного банку

Аналізувати ефективність кредитної політики комерційного банку пропонуємо за допомогою наступних показників:

1) Темп зростання чистої процентної маржі (ЧПМ). Основна функція будь-якого комерційного банку полягає у фінансовому посередництві. Ефективну діяльність банку по виконанню своєї головної функції відображає співвідношення різниці процентного доходу і процентних витрат банку до середньої суми його активів, які приносять відсотки. ЧПМ є одним з найважливіших показників прибутковості банку. Порівняння значень ЧПМ в

динаміці дозволяє виявити тенденції, що склалися і є основним напрямком аналізу прибутковості кредитної організації.

Таблиця 1.5

Переваги і недоліки методів оцінки ефективності кредитної політики

Метод	Переваги	Недоліки
1. Аналіз практики кредитування клієнтів	Висока швидкість отримання висновків в силу розрахунку невеликого набору показників	Недостатнє використання якісних характеристик при аналізі окремо взятої позики знижує ефективність проведеної оцінки
2. Аналіз якості та «чистоти» кредитного портфеля	Дозволяє визначити кількісну оцінку кредитного ризику і прогнозовані втрати під час кредитування клієнтів.	За методикою можна оцінити якість кредитного портфеля, але вона не дозволяє провести глибокий і всебічний аналіз усієї кредитної діяльності банку. Немає чіткої єдиної методики для всіх банків. Кожен банк визначає показники ризикованості кредитного портфеля власноруч.
3. Аналіз ефективності кредитування	Дозволяє врахувати не тільки дані бухгалтерського обліку, звітності, але і додаткову інформацію (наприклад, прибутковість кредитних операцій, рентабельність кредитних операцій)	Дана методика не дає комплексного аналізу кредитної політики в цілому, а лише зачіпає певні елементи
4. Методика «БФЗ»	Для розрахунку достатньо даних, представлених у бухгалтерській (фінансовій) звітності	Метод не дозволяє порівняти різні за своїм змістом показники

2) Чистий прибуток - один з ключових показників діяльності банку, що відображає ефективність проведених банком операцій;

3) Коефіцієнт ризику кредитування. Дозволяє оцінити якість кредитного портфеля з точки зору захищеності від неповернення позик. Управління кредитним ризиком - ключовий фактор, що визначає ефективність діяльності банку. Фактором, що робить прямий вплив на виникнення ризику неповернення кредиту, є проведена банком кредитна політика;

4) Коефіцієнт прибутковості кредитування. Коефіцієнт прибутковості кредитного портфеля відображає реальну прибутковість кредитного портфеля банку, яка представляє собою дохід, отриманий на одиницю активів, вкладених в кредити, за аналізований період;

5) Коефіцієнт проблемності кредитних вкладень. Збільшення темпів зростання значень цього показника свідчить про збільшення рівня кредитного ризику і неефективному управлінні кредитним портфелем банку. У зв'язку з цим, при аналізі буде враховуватися його зворотний вид, тобто - коефіцієнт проблемних кредитів.

6) Темп зростання клієнтського кредитного портфеля. Зростання кредитного портфеля банку свідчить про грамотну кредитної політики банку, спрямованої на розширене пропозицію кредитних ресурсів.

Висновки до розділу 1

1. Кредитна політика формує основні принципи роботи банку на ринку кредитних послуг. На основі кредитної політики співробітники банку будують свою роботу з роздрібними клієнтами, вибирають ту чи іншу модель система оцінки клієнтів (скорингу), розробляють кредитні продукти. Кредитна політика банку формує вимоги до позичальників: вік, мінімальний стаж роботи, рівень доходів та інші показники. Крім того, вона визначає склад та структуру пропонованих банківських продуктів, їх особливості: забезпечені або незабезпечені, цільові або нецільові позики, терміни кредитування тощо.

2. Кредитна політика банку – це багатогранне поняття, яке включає все, що стосується кредитних операцій банку: від ступеня доступу клієнта до

ресурсів до рівня оплати послуг з кредитування. Невід'ємним критерієм кредитної політики є її елементи: регламентують параметри і процедури.

3. Структурна модель елементів кредитної політики комерційного банку характеризує методи досягнення кредитних цілей банку та охоплює концептуальні, процедурні та адміністративні елементи.

4. Надано авторське визначення кредитної політики комерційного банку, як сукупність власної кредитної стратегії та тактики, коли в межах стратегії розробляються основні принципи, пріоритети та цілі банку на кредитному ринку, а тактика охоплює конкретні фінансові інструменти, які використовуються банком для досягнення своїх цілей.

5. Визначено основні принципи формування будь-якої кредитної політики:

1. Концентрація кредитування на платоспроможних клієнтів.
2. Збалансування кредитного портфеля банку.
3. Підтримка ліквідності балансу на прийнятному для банку рівні.
4. Поділ принципів кредитування на корпоративний і роздрібний бізнес .
5. Планування і прогнозування кредитної діяльності та її результатів.

6. Запропоновано методику аналізу кредитної політики комерційного банку, яка включає наступні показники: темп зростання чистої процентної маржі (ЧПМ), чистий прибуток, коефіцієнт ризику кредитування, Коефіцієнт прибутковості кредитування, коефіцієнт проблемності кредитних вкладень, темп зростання клієнтського кредитного портфеля.

Вказано на переваги та недоліки елементів оцінки ефективної кредитної політики.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

2.1. Організаційно-економічна характеристика АТ «АБ «РАДАБАНК»

АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «АКЦІОНЕРНИЙ БАНК «РАДАБАНК» (скорочено - АТ «АБ «РАДАБАНК»)) заснований у Дніпропетровську 03 грудня 1993 р. та діє на підставі БАНКІВСЬКОЇ ЛІЦЕНЗІЇ Національного банку України № 166 від 14.11.2011 р.

У банку є «ЛІЦЕНЗІЇ Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку на право здійснення професійної діяльності на фондовому ринку.

АТ «АБ «РАДАБАНК» є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Реєстраційний номер у Фонді гарантування вкладів фізичних осіб 119, дата реєстрації 02.09.1999 р., свідоцтво учасника Фонду № 110 від 06.11.2012 р.

За станом на кінець 2019 року статутний капітал АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «АКЦІОНЕРНОГО БАНКУ РАДАБАНК» становить 200 000 000 (двісті мільйонів) гривень, що відповідає вимогам Національного банку України до мінімального розміру статутного капіталу банку. Акціонерний капітал Банку складається з 20 000 тис. шт. простих іменних акцій номінальною вартістю 10 гривень. Акціонерний капітал повністю сплачений (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Акціонери АТ «АБ «РАДАБАНК»*

Засновники	Кількість акцій-простих іменних (шт)	Загальна номінальна вартість акцій (грн)	Частка у статутному капіталі (%)
Городницький Володимир Ігоревич	10 913 000	109 130 000,00	54,57
Городницька Тетяна Ігорівна	6 041 000	60 410 000,00	30,21
Городницький Ігор Зиновійович	2 686 000	26 860 000,00	13,43
Сисенко Вадим Анатолійович	360 000	3 600 000,00	1,80
Всього:	20 000 000	200 000 000,00	100,0

*Джерело: офіційний сайт АТ «АБ «РАДАБАНК» [1]

В таблиці 2.2. показано, що за досліджуваний період активи АТ «АБ «РАДАБАНК» зросли на 270,61 %. Збільшення в пасиві балансу відбулося за рахунок зростання зобов'язань більш як в 4,5 разів та збільшення капіталу банку на 96,88 % на кінець 2019 року.

Таблиця 2.2.

Динаміка активу і пасиву АТ «АБ «РАДАБАНК»
в 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Активи	502674	819392	1161771	1504350	1862969	370,61
Зобов'язання	345243	581915	910041	1235582	1553018	449,83
Капітал	157431	237477	251730	268768	309951	196,88

Розглянемо динаміку зміни активів Банку за досліджувані 5 років, представлену на рис. 2.1.

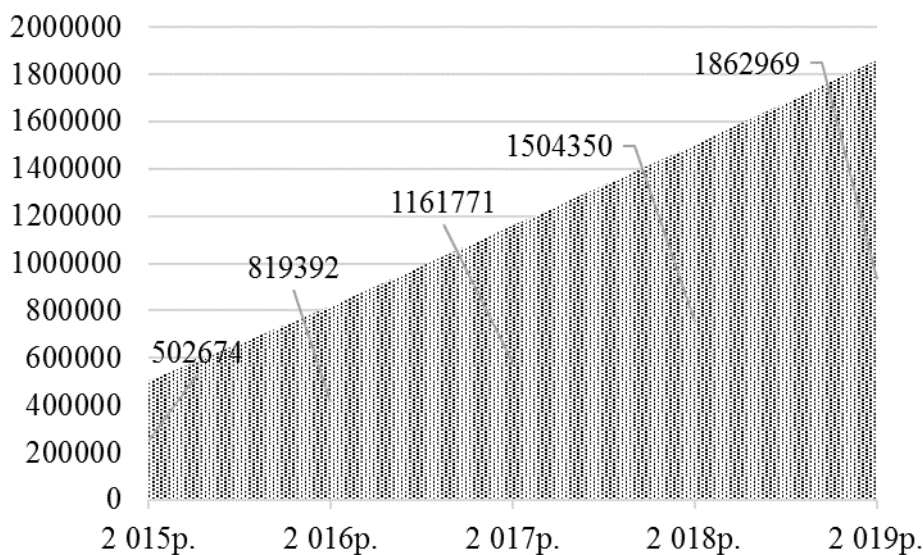

Рис. 2.1. Динаміка активів АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.

Як бачимо на рисунку 2.1, з 2015 року відбувається поступове стійке зростання суми активів, яке в 2019 р. склало 1 862 969 тис. грн. Також стійке

зростання відмічаємо в пасиві балансу Банку, яке представлено на рис. 2.2. Тенденція зростання в пасиві балансу спричинена нарощуванням зобов'язань та капіталу з 2015 по 2019 роки.

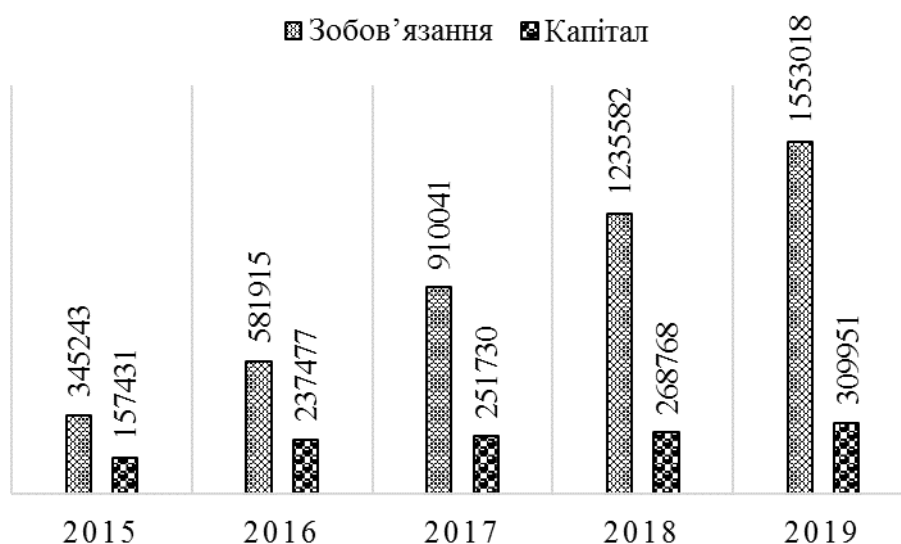

Рис. 2.2. Динаміка і склад пасивів АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.

Зазначимо, що сума активів по рокам коливається, але має стійку тенденцію до збільшення щороку. В 2019 р. по відношенню до 2015 р. усього активів збільшилось на 270,61 %. Це відбулося за рахунок суттєвого збільшення за такими статтями активу балансу, як грошові кошти та їх еквіваленти (збільшення в 12,6 разів), кредити та заборгованість клієнтів (+191,74 %), цінні папери в портфелі банку до погашення (+49,33 %), відстрочені податкові активи - збільшення майже в 14,9 разів. Тільки в 2016 році в активі мають місце залишки за такими статтями, як дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток, що оцінюються за справедливою вартістю у 59 тис. грн. У 2017 році також є залишки за такими статтями, як кошти в інших банках – 36273 тис. грн, фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток в сумі 2825 тис. грн. В період з 2015 по 2017 роки в балансі обліковувалися такі активи, як інвестиційна нерухомість та інші фінансові активи. За рахунок розширення

кількості відділень банку по Україні за останні 5 років збільшилися основні засоби та нематеріальні активи у 8,8 разів, приріст інших активів у 18,3 рази.

Таблиця 2.3

Динаміка складу активів АТ «АБ «РАДАБАНК»

в 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношен ня 2019 р. до 2015 р., %
Грошові кошти та їх еквіваленти	50359	73696	183797	364660	634007	Збільшен ня в 12,6 разів
Кошти в інших банках	-	-	36273	-	-	-
Кредити та заборгованість клієнтів	294687	439654	607059	819360	859709	291,74
Цінні папери в портфелі банку до погашення	126230	257175	240930	198094	188505	149,33
Інвестиційна нерухомість	6919	4454	10	-	-	-
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	-	59	-	-	-	-
Відстрочений податковий актив	30	175	353	457	448	Збільшен ня в 14,9 разів
Основні засоби та нематеріальні активи	13061	17671	56652	74313	114974	Збільшен ня в 8,8 разів
Інші фінансові активи	7812	14562	18157	-	-	-
Інші активи	3575	11946	15716	47466	65326	Збільшен ня в 18,3 разів
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	-	-	2825	-	-	-
Усього активів	502674	819392	1161771	1504350	1862969	370,61

Склад активу АТ «АБ «РАДАБАНК» в динаміці за досліджуваний період розкрито в таблиці 2.3.

Склад капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 роки розкрито в таблиці 2.4 та на рисунку 2.3.

Таблиця 2.4

Динаміка складу капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Статутний капітал	120000	131000	200000	200000	200000	166,67
Незареєстрований статутний капітал	11000	69000	-	-	-	-
Резервні та інші фонди банку	17770	18090	18640	19360	20290	114,18
Нерозподілений прибуток	8661	19387	33091	49409	89661	Збільшення в 10 разів
Всього капіталу	157431	237477	251730	268768	309951	196,88
Середньорічна кількість простих акцій в обігу, тис.шт.	1200000	13061	18469	20000	20000	1,67

Позитивним є те, що акціонерний капітал у 2015-2016 роках зростав та утримується на постійному рівні 200 000 тис. грн з 2017 по 2019 роки., це перевищує показник 2015 року на 66,67 %. Зросли резервні та інші фонди банку на 14,18 % (20290 тис. грн в 2019 р.), емісійні різниці відсутні. Нерозподілений прибуток тільки за досліджуваний період щороку збільшувався, в 2019 році мав значення 89661 тис. грн, підтверджуючи збільшення в 10 разів з 2015 року. Незареєстрований капітал показано тільки в 2015-2016 роках.

Оскільки Банк є акціонерним товариством, то майже щороку емітує власні акції. Станом на 31 грудня 2019 року затверджений до випуску акціонерний капітал Банку складається з 20 000 тис. шт. простих іменних акцій номінальною вартістю 10 гривень. Акціонерний капітал повністю сплачений. Усі акції мають рівні права під час голосування. На звітну дату Банк не випускав привілейованих акцій, виплати дивідендів не здійснювались.

Обмежень щодо володіння акціями на кінець звітного періоду немає. Акції, призначені для випуску за умовами опціонів і контрактів з продажу, відсутні.

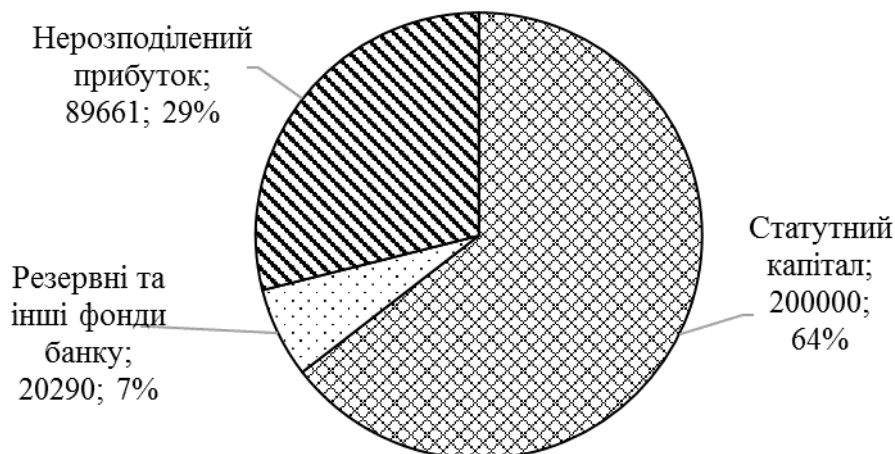

Рис. 2.3. Склад та структура капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2019 рр., тис. грн.

Розглянемо зобов'язання АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 роки в табл. 2.5.

Аналіз даних річних звітів показує, що кошти клієнтів на рахунках щороку зростають і в 2019 році склали 1 500 603 тис. грн., це на 341,55 % більше, ніж показник 2015 року. Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток в 2019 році збільшилися в 12,6 разів порівняно з показником 2015 року, а за 5 аналізованих років коливаються по рокам та з 2015 року набули тенденції до збільшення, окрім 2016 року коли цих зобов'язань взагалі не було. Резерви за зобов'язаннями виникли в 2018-2019 роках на незначні суми. Інші зобов'язання також збільшилися в 2019 році в 11,7 разів на налічують 51020 тис. грн в звітному році. Показник всього зобов'язань в балансі суттєво збільшився і в 2019 році перевищував показник 2015 року на 349,83 % (+1 207 775 тис. грн).

Динаміка зобов'язань АТ «АБ «РАДАБАНК»
в 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношен ня 2019 р. до 2015 р., %
Кошти клієнтів	339850	572579	892766	1213717	1500603	441,55
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	102	-	886	939	1285	Збільшен ня в 12,6 разів
Резерви за зобов'язаннями	-	-	-	13	110	-
Інші фінансові зобов'язання	938	2808	6281	-	-	-
Інші зобов'язання	4355	6528	10108	20913	51020	Збільшен ня в 11,7 разів
Всього зобов'язань	345243	581915	910041	1235582	1553018	449,83

Мета і цілі діяльності Банку полягають у подальшому якісному зростанні, закріпленні іміджу надійного, універсального Банку для клієнтів, наданні повного спектру послуг, отриманні прибутку для власного розвитку, максимізації добробуту акціонерів у вигляді зростання ринкової вартості акцій Банку, а також задоволенні потреб клієнтів, партнерів у високоякісних банківських послугах.

2.2. Комплексна оцінка фінансового стану АТ «АБ «РАДАБАНК»

Розглянувши дані таблиці 2.6 ми дійшли наступних висновків, а саме поступове збільшення процентного доходу за період 2015-2019 рр. на 229,97 % та збільшення процентних витрат на 270,83 % призвели до збільшення чистого процентного доходу на 208,05 %.

Комісійні доходи за аналізований період збільшились на 396,67 % в 2019 році по відношенню до 2015 року. При цьому спостерігається щорічне

збільшення комісійних витрат. В 2019 році їх сума – 16833 тис. грн., що на 319,25 % перевищує показник за 2015 рік.

Таблиця 2.6

Динаміка показників фінансових результатів АТ «АБ «РАДАБАНК»
за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Процентні доходи	71690	111649	153723	197017	236554	329,97
Процентні витрати	(25029)	(35885)	(42123)	(64213)	(92815)	370,83
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	46661	75764	111600	132804	143739	308,05
Комісійні доходи	14943	24512	40779	58288	74218	496,67
Комісійні витрати	(4015)	(6260)	(9738)	(15387)	(16833)	419,25
Адміністративні та інші операційні витрати	(41792)	(55368)	(84554)	(42198)	(40024)	95,77
Податок на прибуток	(1411)	(2283)	(3140)	(4089)	(9170)	649,89
Чистий прибуток	6355	10891	14254	18481	41183	648,04
Чистий прибуток на одну просту акцію за рік, грн	0,0053	0,8339	0,7718	0,9241	2,0592	Збільшення в 388,5 разів

Банк щорічно сплачує податок на прибуток, щороку ця сума стабільно зростає 2015-2016 роках, в 2019 році було перераховано 9170 тис. грн, що на 6,5 разів перевищило перерахування в 2015 році.

Чистий прибуток про рокам коливався, в 2015 роках маємо найменший показник чистого прибутку, але з 2016 року чистий прибуток щороку збільшувався, в 2019 році чистий прибуток склав 41183 тис. грн, що в 6,5 разів перевищує даний показник у 2015 році.

Чистий прибуток на одну просту акцію за рік в період 2015-2019 рр. стрімко збільшувався. Так, в 2019 році прибуток від однієї простої акції складав 2,0592 грн, а це збільшення в 388,5 разів порівняно з 2015 роком. Таким чином, зрозуміло, що акції АТ «АБ «РАДАБАНК» є прибутковими та приносять їх власникам щорічні дивіденди.

Наочно динаміка чистого прибутку показана на рис. 2.4.

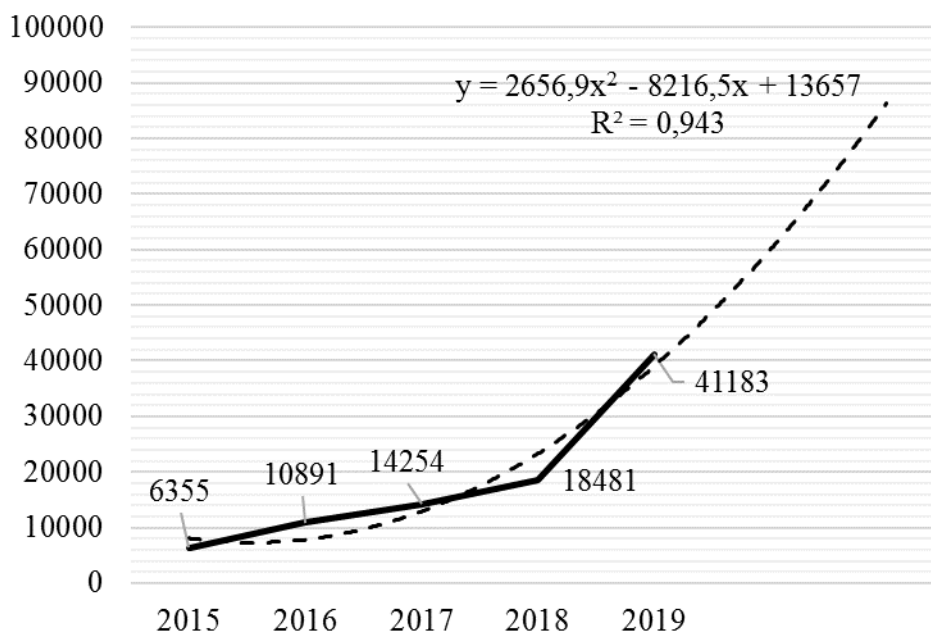

Рис. 2.4. Динаміка чистого прибутку АТ «АБ «РАДАБАНК» та поліноміальне трендове вирівнювання чистого прибутку за 2015-2019 рр., тис. грн.

Спрогнозуємо розмір чистого прибутку АТ «АБ «РАДАБАНК» на 2020 і 2021 роки на рисунку 2.4. використовуючи поліноміальне трендове вирівнювання чистого прибутку.

Розрахуємо прогнозні значення чистого прибутку АТ «АБ «РАДАБАНК» на 2020 і 2021 роки:

$$2020 \text{ р.} = 2656,9 \cdot 36 - 8216,5 \cdot 6 + 13657 = 60006,4 \text{ тис. грн.}$$

$$2021 \text{ р.} = 2656,9 \cdot 49 - 8216,5 \cdot 7 + 13657 = 86329,6 \text{ тис. грн.}$$

Отже, рівняння поліноміального тренду чистого прибутку банку $y = 2656,9 \cdot x^2 - 8216,5 \cdot x + 13657$ свідчить про поступове підвищення чистого прибутку банку з кожним роком, з прогнозованою ймовірністю 94,3 %. І прогнозні значення чистого прибутку становитимуть 60006,4 тис. грн в 2020 році і 86329,6 тис. грн в 2021 році.

Банк формує статутний та регулятивний капітал у відповідності до Закону України "Про банки і банківську діяльність" та вимог нормативних

документів Національного банку України щодо встановлення мінімального розміру регулятивного капіталу банків у гривнях, ліцензування окремих видів банківських операцій та покриття ризиків, притаманних цим операціям.

Відповідно «до вимог частини першої статі 31 Закону України «Про банки і банківську діяльність» та вимог пункту 2.2 глави 2 розділу II Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затвердженої постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 №368 (зі змінами), Банк зобов'язаний привести розмір статутного та регулятивного капіталів до розміру, не меншого, ніж:

- 300 мільйонів гривень - з 01 січня 2021 року;
- 400 мільйонів гривень - з 11 липня 2022 року;
- 500 мільйонів гривень - з 11 липня 2024 року» [17].

Акціонерами Банку проводиться комплекс заходів з метою досягнення розміру статутного та регулятивного капіталів АТ «АБ «РАДАБАНК» до вимог нормативно-правових актів Національного банку України.

Статутний капітал буде формуватися за рахунок внесків акціонерів до статутного фонду, прибутків поточного та минулих років.

Динаміка складу регулятивного капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» надана в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Динаміка складу регулятивного капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК»
за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношен ня 2019 р. до 2015 р., %
Основний капітал (капітал I рівня)	147521	216974	216969	214766	215173	145,86
Додатковий капітал (капітал II рівня)	11457	24074	24937	30923	79126	690,63
Регулятивний капітал	158978	241049	241906	245689	294299	185,12

В 2019 році розмір регулятивного капіталу становив 294299 тис. грн., що на 85,12 % перевищує аналогічний показник 2015 року. Капітал I рівня в 2019 році збільшився порівняно з 2015 роком (+45,86 %). По капіталу II рівня відомо, що відбулося збільшення в 6,9 разів.

Відповідно до стратегії Банку на 2018-2023 роки заплановано збільшення статутного капіталу до 300 млн. грн. у 2020 році та до 400 млн. грн. у 2022 році.

Для покриття непередбачених збитків Банк щорічно формує резервний фонд. Розмір щорічних відрахувань у резервний фонд здійснюється у розмірі 5% від чистого прибутку Банку.

Розмір регулятивного капіталу представлений на рис. 2.5.

На протязі 2015-2019 років цей норматив стало виконуватися з постійним перевищенням мінімально встановлених законодавством норм (200 000 тис. грн.), про що свідчать дані рисунку 2.5.

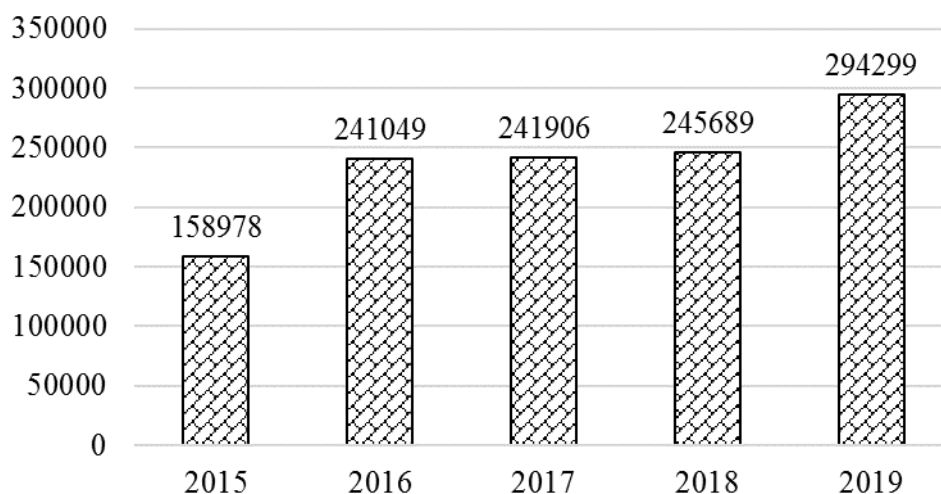

Рис. 2.5. Динаміка регулятивного капіталу АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр., тис. грн.

Норматив адекватності регулятивного капіталу Н2 зменшився в 2019 році – 25 %, майже вдвічі порівняно з 2015 роком, але є в межах допустимих значень, хоча щороку має тенденцію до зменшення.

Динаміка показників ефективності діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» в

2015-2019 рр. шляхом розрахунку нормативів надана в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8.

Динаміка нормативів АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., %

Показник	Норматив не значення	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношенн я 2019 р. до 2015 р., %
Нормативи капіталу банку:							
-розмір регулятивного капіталу (Н1), тис. грн.	Згідно законодавства	158978	241049	24906	245689	294299	185,12
-адекватності регулятивного капіталу (Н2)	не < 10 %	46	48	32	24	25	54,35
Нормативи ліквідності:							
- миттєвої ліквідності (Н4)	не < 20 %	93	83	73	80	84	90,32
-поточної ліквідності (Н5)	не < 40 %	82	85	154	123	110	134,15
-короткострокової ліквідності (Н6)	не < 60 %	137	128	164	95	96,6	70,51
Нормативи кредитного ризику:							
-максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7)	не > 25 %	19	18	17	21,6	13,2	69,47
-великих кредитних ризиків (Н8)	не > 800 %	70	68	82	157,34	81,75	116,79
-максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9)	не > 25 %	7	2	8	14,92	9,36	133,71

Банк ретельно контролює дотримання економічних нормативів регулювання діяльності банків, в тому числі особлива увага приділяється

дотриманню нормативів кредитного ризику Н7-Н9.

Розглянемо нормативи ліквідності АТ «АБ «РАДАБАНК», які подано на рисунку 2.6.

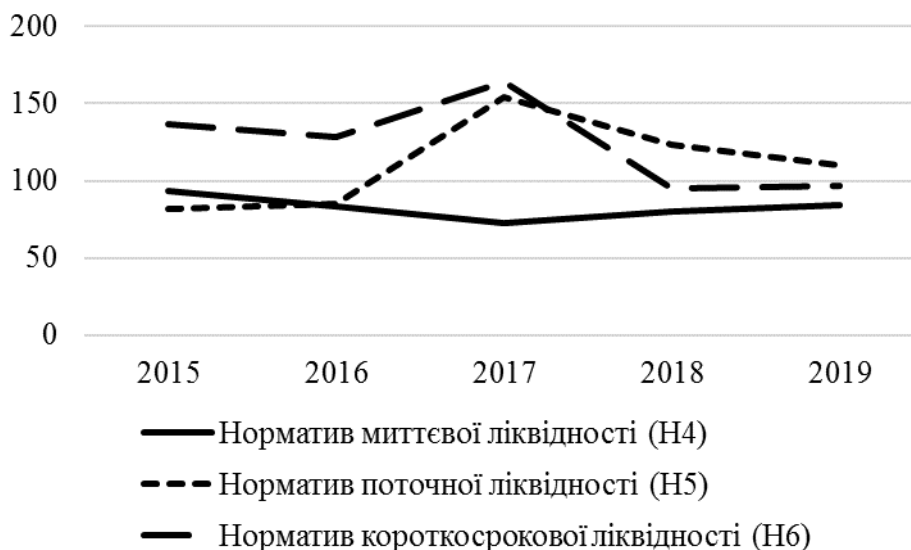

Рис. 2.6. Динаміка нормативів ліквідності АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр., %

Норматив миттєвої ліквідності (Н4) за аналізований період зменшився на 9,68 % і в 2019 р. становив 84 % при нормативному значенні не < 20 %.

Норматив поточної ліквідності (Н5) АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр. збільшився на 34,15 % і в 2019 р. становив 110 % при нормативному значенні не < 40 %.

Норматив короткострокової ліквідності (Н6) АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр. зменшився на 29,85 % і в 2019 р. становив 96,6 % при нормативному значенні не < 60 %.

Економічні нормативи були розраховані на базі щоденних даних обліку до річних коригувань. Протягом звітного періоду Банком не допускалося порушення економічних нормативів.

Розглянемо нормативи кредитного ризику АТ «АБ «РАДАБАНК», які подано на рисунку 2.7.

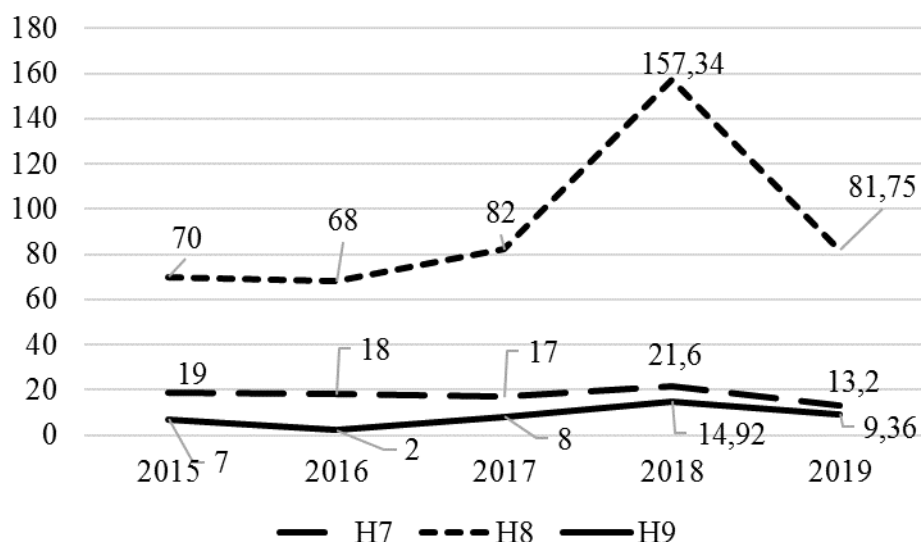

Рис. 2.7. Динаміка нормативів кредитного ризику АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр., %

Норматив великих кредитних ризиків (Н8) за аналізований період збільшився на 16,79 % і в 2019 р. становив 81,75 % при нормативному значенні не > 800 %.

Норматив максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7) АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр. зменшився на 30,53 % і в 2019 р. становив 13,2 % при нормативному значенні не > 25 %.

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9) АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр. збільшився на 33,71 % і в 2019 р. становив 9,36 % при нормативному значенні не > 25 %.

Таким чином, на кінець 2019 року усі економічні нормативи, встановлені Національним банком України, виконувалися з запасом. АТ «АБ «РАДАБАНК» продовжував нарощувати обсяги власних коштів.

Комерційному банку постійно треба бути готовому до оперативного реагування на коливання кон'юнктури ринку через запровадження гнучкої процентної політики, яка має забезпечити конкурентну дохідність розміщених коштів в банківських установах.

Розглянемо динаміку процентних доходів і процентних витрат АТ «АБ

«РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., розраховану в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка процентних доходів і процентних витрат АТ «АБ «РАДАБАНК»
в 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. до 2015 р., +/-
ПРОЦЕНТНІ ДОХОДИ:						
Кредити та заборгованість клієнтів	52576	89780	82338	133845	183618	131042
Цінні папери в портфелі банку до погашення	10984	14900	12548	12309	23858	12874
Кошти в інших банках та кореспондентські рахунки в інших банках	1811	317	2267	6707	3715	1904
Процентні доходи за знеціненими фінансовими активами	6318	6653	56570	44156	25363	19045
Усього процентних доходів	71690	111649	153723	197017	236554	164864
ПРОЦЕНТНІ ВИТРАТИ:						
Строкові кошти юридичних осіб	1364	2359	4732	8345	17888	16524
Боргові цінні папери, що емітовані банком	-	-	-	-	1	1
Строкові кошти фізичних осіб	18537	26931	28847	41459	52991	34454
Строкові кошти інших банків	1074	3	11	16	1550	476
За кореспондентськими рахунками	65	-	-	-	-	-65
Поточні рахунки та депозити на вимогу	3989	6593	8534	14393	16989	13000
Інші зобов'язання з оренди	-	-	-	-	3396	3396
Усього процентних витрат	25029	35885	42123	64213	92815	67786
Чистий процентний дохід/(витрати)	46661	75764	111600	132804	143739	97078

Аналіз даних таблиці свідчить про те, що:

А) По процентним доходам за аналізований період маємо збільшення

доходів на 164864 тис. грн, а саме:

- доходи за кредитами та заборгованістю клієнтів мають тенденцію до збільшення (+131042 тис. грн в 2019 р. в порівнянні з 2015 р.);

- доходи від цінних паперів в портфелі банку до погашення щороку збільшувалися (+12874 тис. грн в 2019 р. порівняно з 2015 р.);

- доходи від коштів в інших банках та кореспондентські рахунки в інших банках коливалися по рокам, але збільшувалися (+1904 тис. грн в 2019 р. порівняно з 2015 р.);

- процентні доходи за знеціненими фінансовими активами банках хоча й коливалися по рокам, але збільшилися (+19045 тис. грн) в 2019 р. порівняно з 2015 р.;

Б) По процентним витратам за аналізований період маємо збільшення витрат на 67786 тис. грн, а саме за рахунок:

- збільшення виплат за строковими коштами юридичних осіб на 16524 тис. грн в 2019 р. по відношенню до 2015 року та строкових коштів фізичних осіб на 34454 тис. грн відповідно та за поточними рахунками та депозитами на вимогу збільшення на 13000 тис. грн в цьому періоді;

- збільшилися виплати за строковими коштами інших банків в 2019 році на 476 тис. грн більше, ніж в 2015 році, але 2016-2018 роках виплати були незначними від 3 тис. грн до 16 тис. грн.

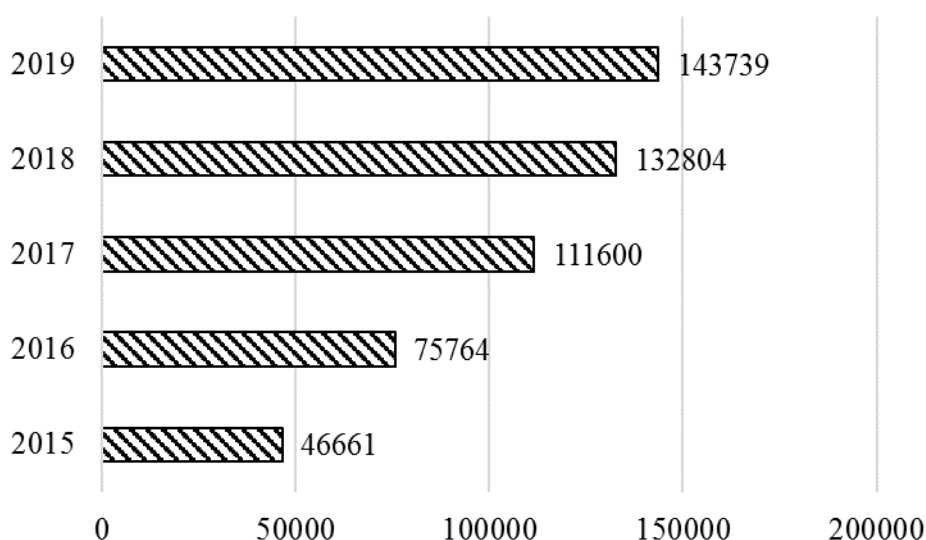

Рис. 2.8. Динаміка чистого процентного доходу АТ «АБ «РАДАБАНК» в

2015-2019 рр., тис. грн.

Слід відмітити поступове щорічне підвищення чистого процентного доходу АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр. (рис. 2.8).

Таблиця 2.10.

Динаміка комісійних доходів і комісійних витрат АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. до 2015 р., +/-
КОМІСІЙНІ ДОХОДИ:						
Розрахунково-касові операції з клієнтами	9696	14179	21639	34523	48867	39171
Операції на валютному ринку для банків та клієнтів	3149	6374	12657	14306	14653	11504
Індивідуальні сейфи	-	836	1318	2064	3255	3255
Інкасація	1163	1875	2386	2272	1777	614
Гарантії надані	112	115	726	1980	2391	2279
Операції довірчого управління	280	814	1266	1729	1489	1209
За кредитними операціями	81	141	473	719	1220	1139
Операції з цінними паперами	106	177	313	695	566	460
Інші доходи	357	-	-	-	-	-357
Усього комісійних доходів	14943	24512	31041	58288	74218	59275
КОМІСІЙНІ ВИТРАТИ:						
Розрахунково-касові операції	3904	6142	9700	15344	16787	12883
Інкасація та перевозка цінностей	86	81	-	-	-	-86
Операції з цінними паперами	25	37	38	42	46	21
Інші витрати	-	-	-	1	-	-
Усього комісійних витрат	4015	6260	9738	15387	16833	12818
Чистий комісійний дохід	10928	18252	31041	42900	57385	46457

Комісійні доходи (втрати) банку є одним з видів доходів (витрат) за всіма послугами, які надані або отримані контрагентом. Тому комерційні банки дуже жваво заробляють на цьому, а саме за аналізований період АТ «АБ

«РАДАБАНК» щороку наполегливо збільшує чистий комісійний дохід, а саме +46457 тис. грн в 2019 році порівняно з 2015 роком. Даний показник є результатом різниці комісійних доходів та витрат банку (табл. 2.10).

На приріст чистого комісійного доходу (+ 46457 тис. грн) в 2019 році порівняно з 2015 роком вплинуло наступне:

А) Збільшилися комісійні доходи від розрахунково-касових операцій з клієнтами (+39171 тис. грн), від операцій на валютному ринку для банків та клієнтів (+11504 тис. грн), від користування індивідуальними сейфами у 2016-2019 роках (+3255 тис. грн), від інкасації (+614 тис. грн), від кредитного обслуговування (+1139 тис. грн), від операцій довірчого управління (+1209 тис. грн), від операцій з цінними паперами (+460 тис. грн) та від наданих гарантій банку (+2279 тис. грн).

Б) Прослідковується динаміка збільшення комісійних витрат АТ «АБ «РАДАБАНК», а саме витрати від розрахунково-касових операцій (+12883 тис. грн), витрати від операцій з цінними паперами (+21 тис. грн), інші витрати (+3 441 тис. грн). Витрати від інкасації та перевозки цінностей сплачувались в 2015-2016 роках. Таким чином, збільшення комісійних витрат отримали на рівні +12818 тис. грн в 2019 році в порівнянні з 2015 роком.

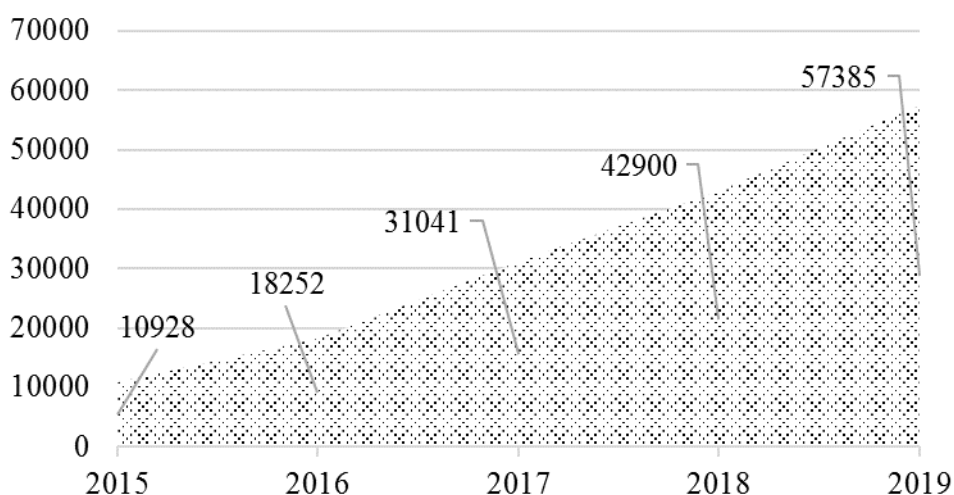

Рис. 2.9. Динаміка чистого комісійного доходу АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр., тис. грн.

На рисунку 2.9 представлено динаміку чистого комісійного доходу АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 рр. За досліджуваний період чистий комісійний дохід спостерігався кожного року та щорічно збільшувався.

2.3. Оцінка кредитної політики АТ «АБ «РАДАБАНК»

В умовах сучасної політичної та економічної нестабільності комерційні банки мають створювати ефективну систему фінансового управління своїм кредитним портфелем.

Проаналізуємо динаміку кредитів за видами економічної діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 роках (таблиця 2.11).

Таблиця 2.11.

Динаміка кредитів за видами економічної діяльності
АТ «АБ «РАДАБАНК», за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Торгівля, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	132608	237477	229084	386530	370735	279,57
Виробництво та будівництво	72482	138322	246434	341350	411654	567,94
Сільське господарство, мисливство, лісове господарство	76769	96205	117463	81727	89717	116,87
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг	13459	3557	58750	44372	90427	671,87
Фізичні особи	6241	12468	39748	67738	79522	Збільшення в 13 разів
Надання фінансових послуг	17665	16254	24502	41969	39110	221,40
Інші	2506	-	353	30531	9163	365,64
Усього кредитів та заборгованість клієнтів без урахування резервів	321730	504284	716334	994217	1090327	338,90

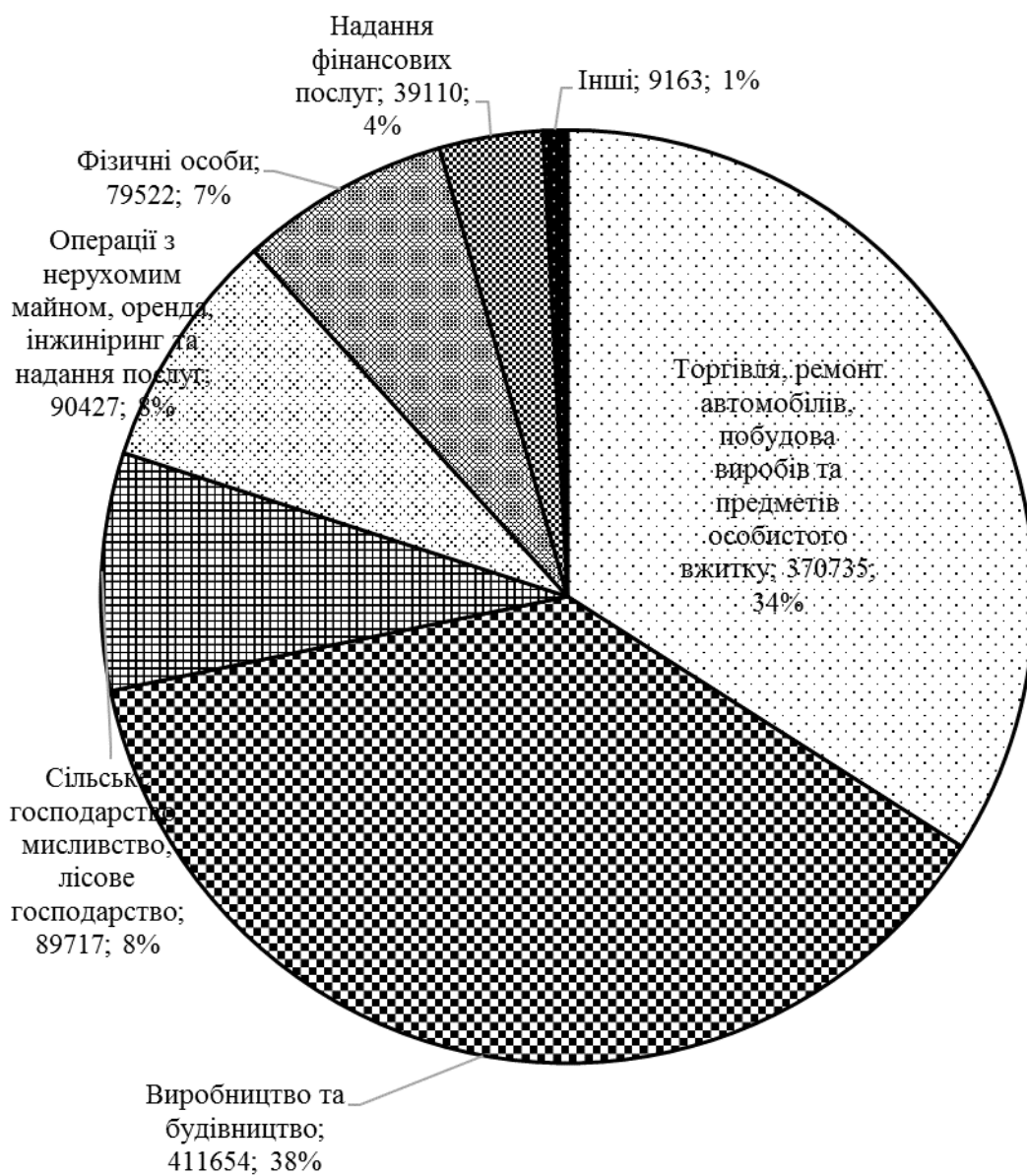

Рис. 2.10. Склад кредитного портфеля за видами економічної діяльності АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2019 році, тис. грн.

Отже, кредитний портфель АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2019 році (рис. 2.10) був сформований на 38 % кредитами, наданими на виробництво та будівництво, 34 % кредити на торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, по 8% кожний кредити на сільське господарство, мисливство, лісове господарство та кредити на операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг, 7 % кредити фізичним особам, 4 % кредити для надання фінансових послуг, 1 % - кредити на інші цілі.

За період аналізу (табл. 2.11) стрімко збільшується портфель кредитів що отримали фізичні особи (збільшення в 13 разів), на виробництво та будівництво (+467,94 %), кредити на здійснення операцій з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг (+571,87 %), кредити на торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку (+179,57 %), кредити на сільське господарство, мисливство, лісове господарство – їх сума надання коливається по рокам але також збільшилась на 16,87 %. Загалом по банку сума виданих кредитів зросла на 238,90 % в 2019 році порівняно з 2015 роком.

Розглянемо динаміку складу кредитного портфеля в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Динаміка складу кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК»

за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Кредити юридичним особам та фізичним особам-підприємцям	315489	491816	676585	926479	1010805	320,39
Іпотечні кредити фізичним особам	1161	-	6570	6928	6960	599,48
Кредити фізичним особам на поточні потреби	5080	12468	33178	60810	72562	Збільшення в 14 разів
За вирахуванням резерву на покриття кредитних збитків	(27043)	(64629)	(109275)	(174857)	(230618)	852,78
Всього кредитів	294687	439654	607059	819360	859709	291,74

Аналізуючи динаміку складу кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» (табл. 2.12) можемо констатувати, що кредитування юридичних

осіб та фізичних осіб-підприємців в 2019 році на рівні 1010805 тис. грн в рік (приріст на 5 років +220,39 %), по кредитах фізичним особам на поточні потреби в 2019 році збільшення в 14 разів з 2015 року, по іпотечним кредитам фізичним особам +499,48 % в 2019 році порівняно з 2015 роком. Однак, більше ніж вдвічі зросло кредитування по фінансовій оренді +117 %. Збільшення по кожному виду кредитування послужило збільшенню загальної суми кредитів на 191,74 % в 2019 році в співставленні з 2015 роком.

Таблиця 2.13

Динаміка забезпеченості кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК»
за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Незабезпечені кредити	66337	58415	109275	197706	273791	412,73
Кредити, що забезпечені:	255393	445869	607058	796512	816536	319,72
- грошовими коштами	6191	1342	1260	31512	15266	246,58
- нерухомим майном	163986	246282	305012	410041	470123	286,68
в т.ч. житлового призначення	27166	62946	76953	96574	100922	371,50
-іншими активами	85226	198245	300786	354959	331147	388,55
Усього кредитів та заборгованості клієнтів без урахування резервів	321730	504284	716334	994217	1090327	338,90

Заслуговує уваги розгляд забезпечення по кредитах (табл. 2.13). Клієнти АТ «АБ «РАДАБАНК» готові надати в забезпечення наступне:

- грошові кошти на суму 15266 тис. грн в 2019 році, що на 146,58 % більше, ніж 5 років тому;

- нерухоме майно в сумі 470123 тис. грн в 2019 році, це тільки на 186,68 % більше від показника в 2015 році; в тому числі житлового призначення в суму 100922 тис. грн в 2019 році, це тільки на 271,5 % більше від показника в 2015 році;

- інші активи на суму 331147 тис. грн в 2019 році, що перевищує показник 2015 року в 3,9 разів.

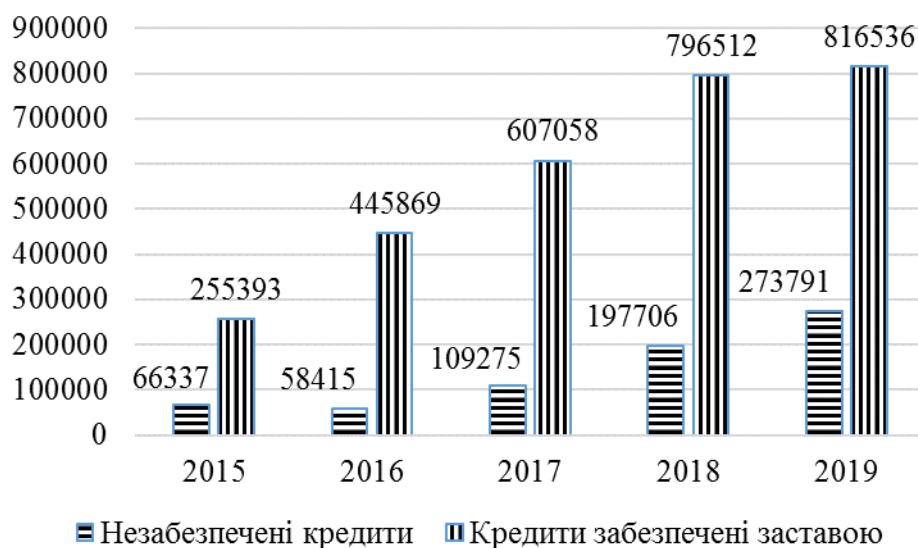

Рис. 2.11. Динаміка забезпеченості кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 роках, тис. грн.

Рисунок 2.11 показує співвідношення забезпечених та незабезпечених заставою кредитів, виданих АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2015-2019 роках.

Розглянемо, як формується кредитний портфель АТ «АБ «РАДАБАНК» по валютам видачі кредитних коштів (табл. 2.14).

За досліджуемий період є популярними кредити в національній валюті. Так в 2019 році банком видано кредитів в гривні на суму 545720 тис. грн, що в 12,4 разів перевищує показник 2015 року, зокрема, констатуємо щорічне поступове їх стійке збільшення. Навпаки, в доларах США кредитування коливається по рокам, зменшується в 2017, 2019 роках і максимальним було в 2018 році порівняно за 5 років. В 2019 році відмічаємо стрімке підвищення

отриманих кредитів в євро 577060 тис. грн, що в 13 разів перевищує показник 2015 року. В 2016 та 2018 роках кредити в євро банком не надавались.

Таблиця 2.14

Динаміка кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» в розрізі валют за 2015-2019 рр., тис. грн

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Гривні	44071	146868	301512	475732	545720	Збільшення в 12,4 разів
Долари США	-	8565	2417	47719	28698	-
Євро	379	-	1172	-	2642	697,10
Всього кредитів	44449	155434	305102	523451	577060	Збільшення в 13 разів

Структура кредитного портфеля в розрізі валют в 2019 році наглядно представлена на рисунку 2.12.

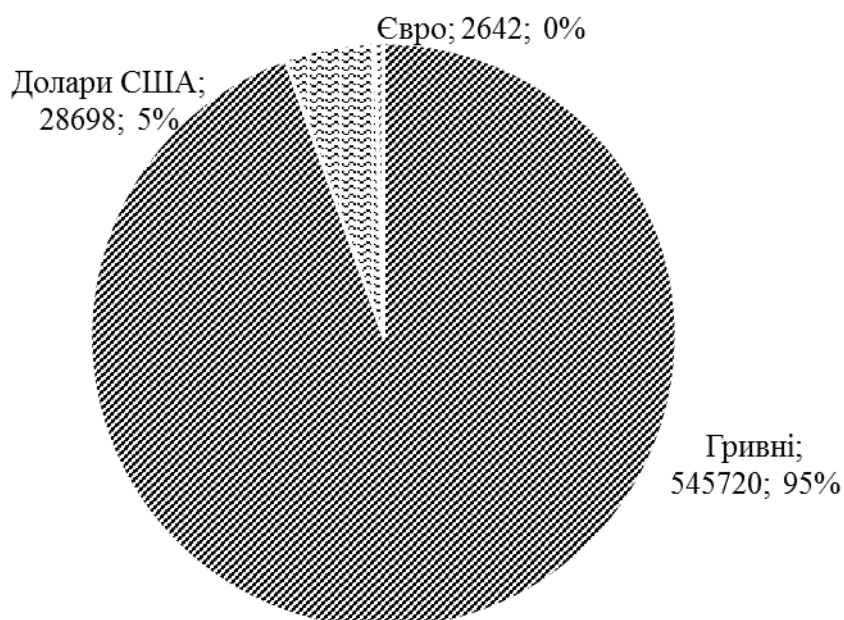

Рис. 2.12. Структура кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» в розрізі валют в 2019 році, тис. грн.

Зауважимо, що на вибір валюти кредитування серед численних факторів не менш вагомим є процентна ставка по кредиту у відповідній валюті. Отже, в таблиці 2.15 представлено динаміку зміни процентних ставок за кредитами АТ «АБ «РАДАБАНК» за видами валют.

Таблиця 2.15

Моніторинг середньорічних процентних ставок за кредитами
АТ «АБ «РАДАБАНК» в розрізі валют за 2015-2019 рр., %

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношен ня 2019 р. до 2015 р., %
Гривні	26,27	22,8	20,8	22,36	23,50	89,46
Долари США	15,97	15,1	9,4	10,26	9,74	60,99
Євро	14,00	-	8,5	-	8,4	60,00

Моніторинг ставок по кредитах за 2015-2019 роки показує загальну тенденцію до зниження процентних ставок по кредитах, а саме в гривні на 10,54 %, в доларах США на 39,01 %. В євро за рахунок попиту в 2019 році також значне зменшення на 40 % у відносному вираженні.

Висновки до розділу 2

1. Чистий прибуток про рокам коливався, в 2015 роках маємо найменший показник чистого прибутку, але з 2016 року чистий прибуток щороку збільшувався, в 2019 році чистий прибуток склав 41183 тис. грн, що в 6,5 разів перевищує даний показник у 2015 році. Чистий прибуток на одну просту акцію за рік в період 2015-2019 рр. стрімко збільшувався. В 2019 році прибуток від однієї простої акції складав 2,0592 грн, а це збільшення в 388,5 разів порівняно з 2015 роком. Таким чином, зрозуміло, що акції АТ «АБ «РАДАБАНК» є прибутковими та приносять їх власникам щорічні дивіденди.

2. Відповідно до стратегії Банку на 2018-2023 роки заплановано збільшення статутного капіталу до 300 млн. грн. у 2020 році та до 400 млн. грн. у 2022 році. Для покриття непередбачених збитків Банк щорічно формує резервний фонд. Розмір щорічних відрахувань у резервний фонд здійснюється у розмірі 5% від чистого прибутку Банку.

3. Банк ретельно контролює дотримання економічних нормативів регулювання діяльності банків, в тому числі особлива увага приділяється дотриманню нормативів кредитного ризику Н7-Н9.

4. Комісійні доходи (втрати) банку є одним з видів доходів (витрат) за всіма послугами, які надані або отримані контрагентом. За аналізований період АТ «АБ «РАДАБАНК» щороку наполегливо збільшує чистий комісійний дохід, а саме +46457 тис. грн в 2019 році порівняно з 2015 роком.

5. Кредитний портфель АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2019 році був сформований на 38 % кредитами, наданими на виробництво та будівництво, 34 % кредити на торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, по 8% кожний кредити на сільське господарство, мисливство, лісове господарство та кредити на операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг, 7 % кредити фізичним особам, 4 % кредити для надання фінансових послуг, 1 % - кредити на інші цілі

6. За досліджуемий період є популярними кредити в національній валюті. Так в 2019 році банком видано кредитів в гривні на суму 545720 тис. грн, що в 12,4 разів перевищує показник 2015 року, зокрема, констатуємо щорічне поступове їх стійке збільшення. Навпаки, в доларах США кредитування коливається по рокам, зменшується в 2017, 2019 роках і максимальним було в 2018 році порівняно за 5 років.

7. Зауважимо, що на вибір валюти кредитування серед численних факторів не менш вагомим є процентна ставка по кредиту у відповідній валюті. Моніторинг ставок по кредитах за 2015-2019 роки показує загальну тенденцію до зниження процентних ставок по кредитах, а саме в гривні на 10,54 %, в доларах США на 39,01 %.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

3.1. Оптимізаційна модель впливу факторів на обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів

Дослідимо вплив сегменту кредитного ринку на якість кредитного портфелю банку. Зауважимо, що на кількість проблемних кредитів впливає не тільки структура кредитного портфелю, але й характер поведінки банку на ринку (агресивний чи поміркований), процентна політика тощо. Регресійний аналіз допоможе загалом визначити залежність обсягів проблемних кредитів від структури кредитного портфелю, без урахування цінової політики та цілей кожного конкретного банку.

З використанням регресійного аналізу визначимо лінійне рівняння з певними змінними:

- Y – обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів;
- x_1 – кредити, надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям;
- x_2 – споживчі кредити, надані фізичним особам;
- x_3 – середньозважена ефективна процентна ставка.

Результативний фактор Y виступає як відображення якості кожного з видів кредитів (факторів x_1 , x_2 , x_3). На основі даної залежності можна зробити висновок, які кредити можуть нести потенційну загрозу погіршення якості кредитного портфелю в цілому, та отримання статусу проблемного банку в подальшому.

Дані для обрахунку моделі взяті з офіційного сайту банку за сім років.

За показникам банку АТ «АБ «РАДАБАНК» побудуємо математичну модель залежності випадкової величини Y від випадкових величин X_1 , X_2 й X_3 .

Розрахунок й оцінку якості економіко-математичної моделі пропонуємо вести в такій послідовності:

1. Побудуємо кореляційну матрицю з вибраних показників та проведемо оцінку статистичної значимості кореляції серед них.
2. Зробимо оцінку параметрів регресійної моделі з використанням методу найменших квадратів, виходячи з лінійної залежності між ендогенною та екзогенною змінними.
3. За допомогою критерія Стюдента перевіримо статистичну значимість показників моделі. Прийmemo рівень значимості 0,05, а надійність – 95 %.
4. Обрахуємо емпіричний та коефіцієнти детермінації. За допомогою критерію Фішера - адекватність лінійної моделі.
5. Перевіримо наявність або відсутність автокореляції випадкових відхилень моделі. Для цього використаємо метод графічного аналізу, статистику Дарбіна-Уотсона та критерій Бреуша-Годфрі.
6. Перевіримо наявність або відсутність гетероскедастичності випадкових відхилень моделі. Для цього скористаємось графічним аналізом.
7. Узагальнимо підсумки оцінки параметрів моделі та результати перевірки на адекватність.

Таблиця 3.1

Щорічні дані АТ «АБ «РАДАБАНК»у з 2013 по 2019 роки

Період	Регресант Y, млн грн	Регресор X1, млн грн	Регресор X2, млн грн	Регресор X3, млн грн
2019	5792,927	16799,023	6106,219	12
2018	6192,447	15185,729	3393,511	11,3
2017	10133,176	16203,543	3605,686	11,5
2016	23123,247	19131,836	4610,412	15,3
2015	18195,945	15908,599	3991,7	14,3
2014	3229,722	10713,917	3607,602	18,9
2013	3256,06	11593,517	1955,788	13,5

Отже, в таблиці 3.1. наведені щорічні дані про обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів (Y), млн грн; кредити, надані

юридичним особам та фізичним особам- підприємцям (X1), млн грн; споживчі кредити, надані фізичним особам (X2), млн грн; середньозважену ефективну процентну ставку (X3) за 2012-2018 роки.

Створимо файл з вихідними даними у просторі Microsoft Excel.

Дослідимо ступінь кореляційної залежності між змінними. Тому збудуємо кореляційну матрицю, використавши панель даних «Анализа данных». Кореляційна матриця приведена у таблиці 3.2.

Таблиця 3.2.

Кореляційна матриця

Показник	Y	X1	X2	X3
Y	1			
X1	0,764305	1		
X2	0,301277	0,642277	1	
X3	0,064281	-0,43297	-0,08942	1

Дані кореляційної матриці показують, що на обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів мають вплив усі три регресанта, а саме сума кредитів, надані юридичним особам та фізичним особам- підприємцям; сума споживчих кредитів, наданих фізичним особам; а також середньозважена ефективна процентна ставка за рік. Разом з цим необхідно відмітити існуючу кореляційну залежність між пояснюючими змінним, що свідчить про наявність в моделі мультиколінеарності.

Наступним буде побудова багатофакторної регресійної моделі, яка має залежну змінну Y - обсяги резервів для покриття збитків під знецінення кредитів.

Визначимось з коефіцієнтами рівняння регресії.

$$Y = \beta_0 + \beta_1 \cdot X1 + \beta_2 \cdot X2 + \beta_3 \cdot X3. \quad (3.1)$$

Результати розрахунку множинної регресії представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3.

Регресійна статистика

Показник	Значення
Множинний R	0,960213297
R-квадрат	0,922009576
Нормований R-квадрат	0,844019152
Стандартна помилка	3071,624068
Спостереження кількість	7

Таблиця 3.4.

Дисперсійний аналіз

Показник	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	Значимість <i>F</i>
Регресія	3	334619717,348	111539905,783	11,822	0,036
Залишок	3	28304623,250	9434874,417		
Разом	6	362924340,598			

Таблиця 3.5.

Коефіцієнти регресії

Показник	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-Значення	Нижні 95%	Верхні 95%
Y-перетин	-55726,795	12533,154	-4,446	0,021	-95612,884	-15840,706
Змінна X 1	3,572	0,635	5,626	0,011	1,552	5,593
Змінна X 2	-3,184	1,345	-2,367	0,099	-7,465	1,097
Змінна X 3	1754,522	537,845	3,262	0,047	42,859	3466,185

Отже, отримані дані Excel за допомогою методу найменших квадратів, дозволяють нам отримати багатофакторну модель:

$$Y = -55726,795 + 3,572 \cdot X_1 - 3,184 \cdot X_2 + 1754,522 \cdot X_3. \quad (3.2)$$

$$(t) \quad (-4,446) \quad (5,626) \quad (-2,367) \quad (3,262)$$

Рівняння (3.2) відображає залежність обсягу резервів для покриття збитків під знецінення кредитів (Y) від таких показників - суми кредитів, наданих юридичним особам та фізичним особам-підприємцям (X1); від

споживчих кредитів, наданих фізичним особам (X2) та від середньозваженої ефективної процентної ставки (X3).

Коефіцієнти рівняння показують кількісний вплив кожного фактора на кінцевий показник за умови незмінності інших.

Наші розрахунки доводять, що обсяг резервів для покриття збитків під знецінення кредитів збільшується на 3,572 од. за умови збільшення виданих кредитів юридичним особам та фізичним особам-підприємцям на одиницю при незмінності споживчих кредитів, наданих фізичним особам та середньозваженої ефективної процентної ставки; обсяг резервів для покриття збитків під знецінення кредитів зменшується на 3,184 од. за умови зменшення виданих споживчих кредитів, наданих фізичним особам на одиницю при незмінності кредитів юридичним особам та фізичним особам-підприємцям та середньозваженої ефективної процентної ставки; обсяг резервів для покриття збитків під знецінення кредитів збільшується на 1754,522 од. за умови збільшення середньозваженої ефективної процентної ставки на одиницю при незмінності виданих кредитів юридичним особам та фізичним особам-підприємцям та споживчих кредитів, наданих фізичним особам.

Випадкове відхилення для коефіцієнта біля змінної X1 складає 5,626, біля змінної X2 – -2,367, біля змінної X3 – 3,262, для вільного члена – -4,446.

Табличне значення критерія Стьюдента, який відповідає довірчій ймовірності $\gamma = 0,95$ та кількості степенів свободи

$$v = n - m - 1 = 4; \quad t_{кр.} = t_{0,95;4} = 1,94318.$$

Порівнюючи розраховану t-статистику коефіцієнтів рівняння з даними в таблиці, робимо висновок про те, що усі коефіцієнти рівняння регресії мають бути значимі, крім вільного члена в рівнянні регресії.

Коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,9220$.

Зкорегований на втрату степеней свободи коефіцієнт множинної детермінації $AR^2 = 0,8440$.

Критерій Фішера $F = 11,822$.

Рівень значимості моделі $p < 0,0000$;

Відповідно до критерія Фішера модель вважаємо адекватною, оскільки рівень значимості моделі менше 0,00001.

Перевіримо залишки щодо наявності автокореляції. Тому знайдемо значення статистики Дарбіна-Уотсона (або DW-критерій) за формулою:

$$DW = \frac{\sum (e_i - e_{i-1})^2}{\sum e_i^2} \quad (3.3)$$

Відповідні розрахунки занесемо в таблицю 3.6.

Таблиця 3.6.

Дані для розрахунку DW-критерію

Залишки	e_i^2	$(e_i - e_{i-1})^2$
-102,9922251	10607,39842	0
-1349,496551	1821140,942	1553773,035
-720,0173398	518424,9697	396244,0776
-1658,737473	2751410,003	881195,4879
4712,790714	22210396,31	40596371,43
-990,3556574	980804,3282	32525878,53
108,8085326	11839,29677	1208161,917
Разом	28294015,85	77161624,48

$$DW = 2,7271.$$

В таблиці додатку А знаходимо значення точок d_L і d_U для 5 % рівня значимості.

Для $m = 3$ і $n = 6$: $d_L = 0,368$; $d_U = 2,287$.

Оскільки $d_U < DW$ ($2,287 < 2,7271$), то нульова гіпотеза про відсутність автокореляції не відкидається. Таким чином, автокореляція залишків випадкових відхилень має місце в моделі.

Використаємо тест Бреуша-Годфрі для перевірки автокореляції. Тест Бреуша-Годфрі базується на наступних постулатах: якщо має місце кореляція між сусідніми спостереженнями, то можна очікувати у рівнянні

$$e_t = \rho \cdot e_{t-1} + v_t, t = 1, \dots, n, \quad (3.4)$$

(де e_t - залишки регресії, звичайним методом найменших квадратів), коефіцієнт ρ значимо буде відрізнятися від нуля.

Значення коефіцієнта ρ представлено в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7.

Кореляційна матриця

Показник	e_t	e_{t-1}
e_t	1	
e_{t-1}	-0,36356	1

Значимість коефіцієнта кореляції обчислимо за допомогою формули:

$$T = \frac{r \cdot \sqrt{n-2}}{\sqrt{1-r^2}}. \quad (3.5)$$

$$T = -0,78052.$$

$$T_{\text{критичне}} = 1,94318.$$

Оскільки $T_{\text{кр}} > T$, то коефіцієнт кореляції не є значим. Таким чином в моделі відсутня автокореляція залишків випадкових відхилень.

Проведемо графічний аналіз на гетероскедастичність. Для цього необхідно побудувати графік, в якому по осі абсцис відкладемо розрахункові передбачені значення $\hat{Y}$, що отримані з емпіричного рівняння регресії, а по осі ординат – залишки з емпіричного рівняння регресії. Графік представлено на рис. 3.1.

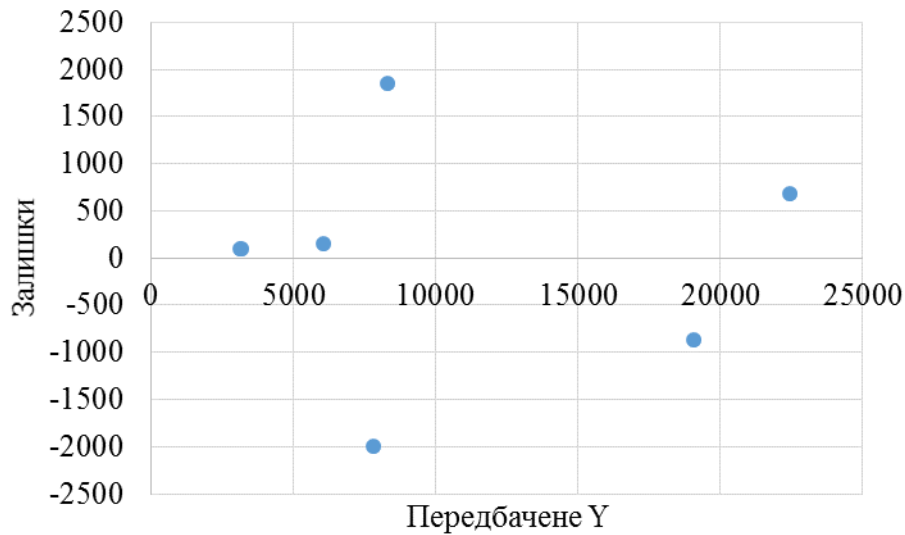

Рис. 3.1. Розподілення залишків для лінійної комбінації факторів, тис. грн

Аналізуючи побудовані графіки, ми можемо припустити мінливість дисперсії. Отже підтверджуючи наявність гетероскедастичності в моделі.

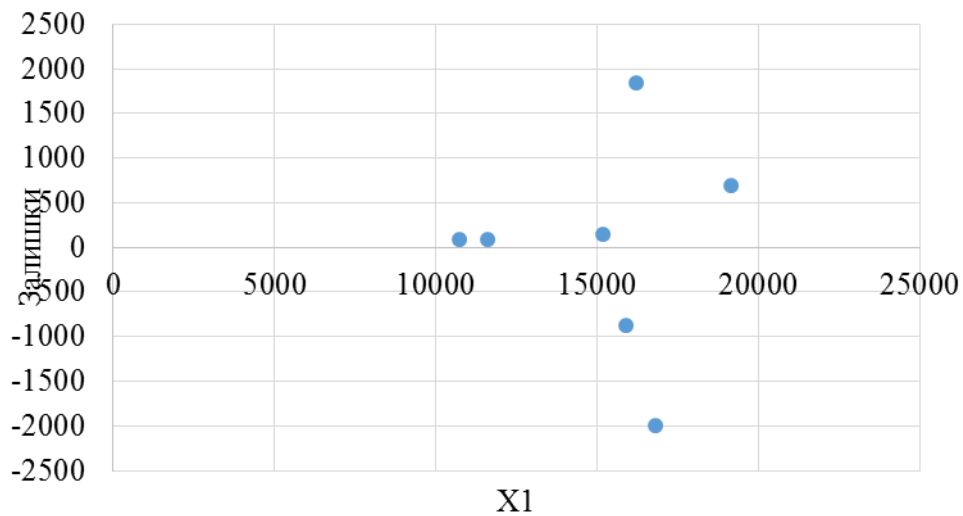

Рис. 3.2. Розподілення залишків для фактора X1, тис.грн

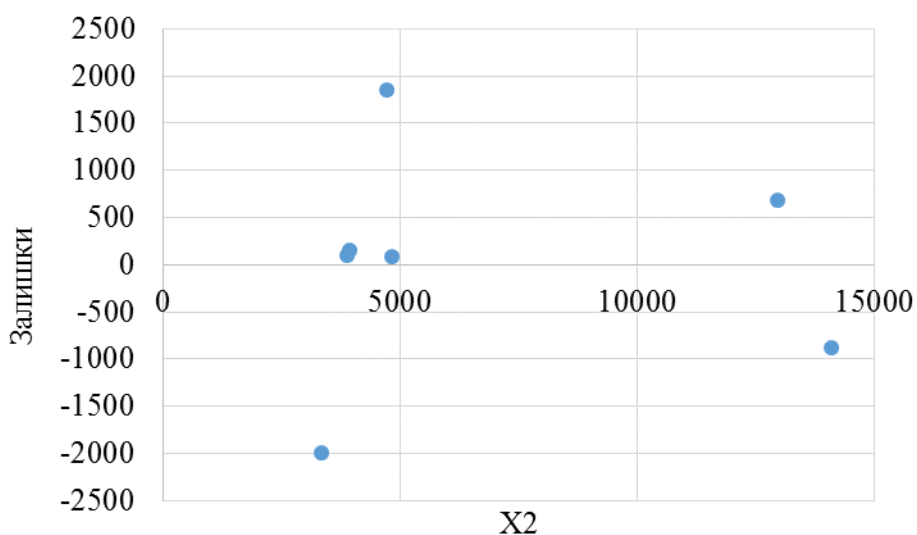

Рис. 3.3. Розподілення залишків для фактора X2, тис.грн

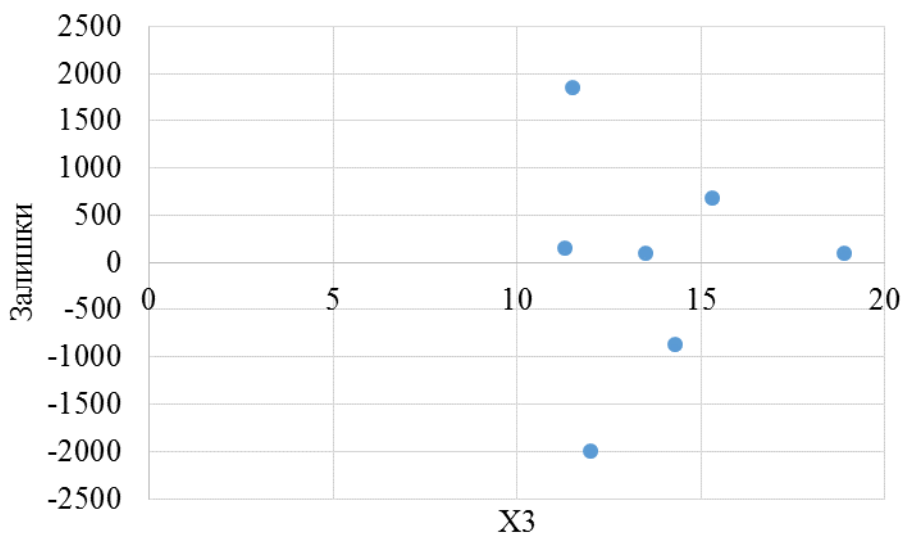

Рис. 3.4. Розподілення залишків для фактора X3, тис.грн

Побудоване рівняння регресії (3.2), хоча і є адекватно експериментальними даними (має високий коефіцієнт детермінації і значиму F-статистику, всі коефіцієнти регресії статистично значущі), але не може бути використано в практичних цілях, так як воно має такі недоліки: присутня автокореляція залишків випадкових відхилень, є мультиколінеарність між змінними величинами, діапазон досліджуваного періоду дещо малий (бажаний період понад 10 років).

3.2. Ліквідне забезпечення як запорука якісної кредитної політики комерційного банку

Кредитна політика банку передбачає постійне збільшення кредитних ресурсів, підтримання ліквідності кредитного портфеля шляхом покращення якості забезпечення за виданими кредитами по усіх сегментах ринку.

Як відомо зниження якості кредитної політики банків є наслідком несвоєчасного повернення кредитів позичальниками.

Зупинимось на етапах формування та управління портфелем забезпечення АТ «АБ «РАДАБАНК»:

1. Надходження до банку заявки на оцінку предметів застави; пошук предметів застави та спеціалістів щодо його оцінки, пошук та аналіз необхідних документів.
2. Здійснення оцінки, разом з визначенням ринкової вартості предмету застави, ліквідності, справедливої та заставної вартості, поданого забезпечення, формування висновку.
3. Аналіз заставних ризиків і розробка заходів щодо їх мінімізації.
4. Підготовка та оформлення договору застави.
5. Моніторинг наявності, стану й вартості заставного забезпечення.
6. Зняття обтяження (після повернення кредиту) або реалізація застави (за умов неповернення кредиту).

На підставі річної звітності АТ «АБ «РАДАБАНК» за 5 останніх років проаналізуємо забезпеченість кредитів за видами наданих кредитів.

Динаміка забезпеченості кредитів АТ «АБ «РАДАБАНК», які надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям за 2015-2019 рр. (табл. 3.8) свідчить про те, що мають місце незабезпечені кредити та їх динаміка прямує до збільшення. В 2019 році їх сума склала 246068 тис. грн, що майже в 4 рази більше в 2015 році. Динаміка забезпечених кредитів також має тенденцію до збільшення (+202,33 %) в 2019 році порівняно з 2015 роком. Розглядаючи по видам забезпечення, то клієнтам надаються кредити під заставу нерухомого

майна в 2019 році приріс +161 %, потім під заставу інших активів +286,99 %, та на останньому місці клієнти надають під заставу депозит +135,66 % в 2019 році, ніж в 2015 році.

Таблиця 3.8

Динаміка забезпеченості кредитів АТ «АБ «РАДАБАНК»,
які надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям
за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Незабезпечені кредити	62545	53061	100083	181210	246068	393,43
Кредити, що забезпечені:	252944	438755	576502	745270	764737	302,33
- грошовими коштами	6181	1104	700	31349	14566	235,66
- нерухомим майном	162533	240532	279540	363166	424207	261,00
в т.ч. житлового призначення	27026	57243	53112	61036	69005	255,33
-іншими активами	84230	197119	296262	350755	325964	386,99
Усього кредитів та заборгованості клієнтів без урахування резервів	313815	491816	676585	926479	1010805	322,10

Динаміка забезпеченості кредитів АТ «АБ «РАДАБАНК», які надані фізичним особам на поточні потреби за 2015-2019 рр. (табл. 3.9) свідчить про те, що мають місце незабезпечені кредити та їх динаміка стрімко прямує до збільшення, в тому числі й за рахунок інфляції в країні. В 2019 році їх сума склала 26765 тис. грн, що в 7 разів більше, ніж в 2015 році. Динаміка забезпечених кредитів також має тенденцію до збільшення - в 35 разів перевищення в 2019 році порівняно з 2015 роком. Розглядаючи по видам забезпечення, то юридичним особам та фізичним особам-підприємцям

надаються кредити, головним чином, під заставу нерухомого майна в 2019 році приріс +161 %, потім під заставу інших активів +286,99 %, та на останньому місці клієнти надають під заставу депозит +135,66 % в 2019 році, ніж в 2015 році.

Таблиця 3.9

Динаміка забезпеченості кредитів АТ «АБ «РАДАБАНК»,
які надані фізичним особам на поточні потреби за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
Незабезпечені кредити	3792	5354	8887	15687	26765	705,83
Кредити, що забезпечені:	1288	7114	24291	45123	45797	Збільшення в 35 разів
- грошовими коштами	-	238	560	163	700	-
- нерухомим майном	292	5750	19207	40756	39914	Збільшення в 137 разів
в т.ч. житлового призначення	140	5703	17576	29791	26063	Збільшення в 186 разів
-іншими активами	996	1126	4524	4204	5183	520,38
Усього кредитів та заборгованості клієнтів без урахування резервів	5080	12468	33178	60810	75562	Збільшення в 15 разів

Динаміка забезпеченості іпотечних кредитів фізичним особам АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр. (табл. 3.10) свідчить про те, що мають місце незабезпечені кредити та їх динаміка збільшується +958 тис. грн за 5 років, в тому числі й за рахунок інфляції в країні. Динаміка забезпечених кредитів також має тенденцію до збільшення - +4841 тис. грн в 2019 році порівняно з 2015 роком. Розглядаючи по видам забезпечення, то іпотечні кредити фізичним особам надаються, головним чином, під заставу нерухомого майна, в тому числі під заставу нерухомості житлового призначення в 2019 році застава житлового

призначення була в сумі 5854 тис. грн, ніж в 2015-2016 роках, коли банк не надавав таких кредитів.

Таблиця 3.10

Динаміка забезпеченості іпотечних кредитів АТ «АБ «РАДАБАНК»,
за 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відхилення 2019 р. до 2015 р., +/-
Незабезпечені кредити	-	-	305	809	958	958
Кредити, що забезпечені:	1161	-	6265	6119	6002	4841
- грошовими коштами	-	-	-	-	-	0
- нерухомим майном	1161	-	6265	6119	6002	4841
в т.ч. житлового призначення	-	-	6265	5747	5854	5854
-іншими активами	-	-	-	-	-	0
Усього кредитів та заборгованості клієнтів без урахування резервів	1161	-	6570	6928	6960	5799

Проаналізуємо в 2019 році, яка структура забезпечених та незабезпечених кредитів в розрізі вище вказаних видів кредитування за допомогою таблиці 3.11. Так, в загальній структурі найвищий процент незабезпечених кредитів по кредитам, які надані фізичним особам на поточні потреби 35,42 %.

Найвищий процент забезпеченості по кредитам, які надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям 75,66 %. В тому числі 41,97 % під заставу нерухомого майна, та 32,25 % під заставу інших активів.

По кредитам, які надані фізичним особам на поточні потреби в заставу надають нерухомість - 52,82 %, в тому числі житлового призначення – 34,49 %.

Фізичні особи під іпотечні кредити в заставу надають нерухоме майно – 86,24 %, з яких 84,11 % це житло. Частка незабезпечених кредитів під іпотеку складає 13,76% - це найнижчий процент з усіх видів кредиту.

Отже, до питань управління ризиком забезпечення кредиту в сучасній практиці банківського кредитування треба підходити комплексно.

Структура забезпеченості кредитів АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2019 році

Показник	Кредити, які надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям		Кредити, які надані фізичним особам на поточні потреби		Іпотечні кредити фізичним особам	
	тис. грн	в % до підсумку	тис. грн	в % до підсумку	тис. грн	в % до підсумку
Незабезпечені кредити	246068	24,34	26765	35,42	958	13,76
Кредити, що забезпечені:	764737	75,66	45797	60,61	6002	86,24
- грошовими коштами	14566	1,44	700	0,93	-	0,00
- нерухомим майном	424207	41,97	39914	52,82	6002	86,24
в т.ч. житлового призначення	69005	6,83	26063	34,49	5854	84,11
-іншими активами	325964	32,25	5183	6,86	-	0,00
Усього кредитів та заборгованості клієнтів без урахування резервів	1010805	100,00	75562	100	6960	100

Безпосередньо процес управління усіма видами ризику повинен базуватися на наступних методах.

1. Циклічні та повторювальні моніторинги закладеного майна. Це комплекс заходів, що направлені на здійснення контролю за кількісними, вартісними та якісними параметрами предмета застави, його правову приналежність, умови зберігання і утримання, тобто моніторинг всіх його головних параметрів.

2. Постійна переоцінка заставленого майна. Сюди входить початкова його оцінка, наступний контроль оскільки ринкова вартість закладеного майна може змінюватися, а через це змінюється його заставна вартість. Отже, щоб контролювати достатність забезпечення, необхідно постійно переоцінювати

його вартість та за необхідності підписувати додаткові угоди про нову вартість майна чи привертати нові заставні об'єкти.

3. Диверсифікація предмета застави. Предмет застави може змінюватися та індивідуально в кожному випадку кредитування потрібно залучати найкращий предмет застави. Окрім того, застава повинна складатися за можливістю з різнобічних видів майна: товарів, обладнання, нерухомості тощо. Таким чином ризик нівелюється.

4. Досвідчений юридичний супровід. Передбачається юридична експертиза заставного майна, що контролює відсутність правових обмежень на укладення угод з даними видом майна і відсутність встановлених комерційним банком обмежень на підписання угод з даним видом майна.

5. Перевірка з боку служби безпеки, наприклад на предмет поточної заборгованості і повторної застави майна. Перевірка має проводитись регулярно, оскільки випадки недоброчесної поведінки позичальників не є рідкістю та можливі багаторазові повторні передачі майна в заставу, а також великі заборгованості і практика неповернення позикових коштів.

6. Обов'язкове страхування предмета застави. Страхування має бути шляхом укладення договору майнового або особистого страхування. Страхування доцільно проводити для виключення певних ризиків, тому що його основний принцип - страхувати ризики слід тоді, коли витрати по усуненню ризиків виявляються дорожчими страхування.

7. Постійне удосконалювання кваліфікації співробітників заставного підрозділу. Реалізація даних заходів дозволяє оптимізувати банківські операції щодо забезпечення, а також підвищує якість кредитного портфеля, покращує фінансовий стан й надійність банку.

3.3. Вдосконалення управління кредитною політикою банку

Управління кредитною політикою комерційного банку – це організаційно-економічний процес функціонування банку задля здійснення

кредитування з ціллю досягнення максимальної результативності та мінімізації кредитного ризику.

Для комерційного банку кінцевими цілями є

- одержання прибутку від активних операцій;
- забезпечення стійкої діяльності банку та підтримання його надійності.

Розглянемо ризик загальної ліквідності кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» на основі його балансової вартості (табл. 3.12).

Аналіз ризику загальної ліквідності кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» на основі балансової вартості за 2015-2019 рр. свідчить про те, що балансова вартість кредитного портфелю зменшилась на 76,91 %. Найменший кредитний портфель спостерігався в 2016 році 3553 тис. грн. Щодо ризику загальної ліквідності, то кредити до 1 місяця та від 3 місяців до 1 року суттєво зменшилися (26,61 % та 13,75 % відповідно в 2019 році порівняно з 2015 роком). Однак кредитів більше 5 років в 2015-2019 роках немає.

Таблиця 3.12

Аналіз ризику загальної ліквідності кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» за строками погашення у 2015-2019 рр., тис. грн.

Показник	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.	Відношення 2019 р. до 2015 р., %
До 1 місяця	32188	94	25604	8102	8564	26,61
Від 1 до 3 місяців	48328	206	8234	35554	27057	55,99
Від 3 місяців до 1 року	204232	3253	16506	9281	28075	13,75
Від 1 до 5 років	9939	-	-	305	4347	43,74
Більше 5 років	-	-	-	-	-	-
Всього кредитів	294687	3553	50344	53242	68043	23,09

Як бачимо, через недосконале фінансове управління ризиками у комерційних банках суттєво погіршилася якість кредитного портфеля, що спричиняє збитковості банківської діяльності.

Стратегія й тактика банків щодо отримання та надання кредитів і є сутністю його кредитної політики. На наш погляд кредитна політика – це сукупність дій, які направлені на створення умов щодо ефективного розміщення залучених коштів у кредитування для отримання стабільних прибутків банків. Коли банк формує кредитну політику, то він зазначає що кредитні операції створюють вагому частину прибутку банку. Будь-який банк створює власну кредитну політику, але враховує економічні, політичні, географічні, організаційні фактори, тощо, які мають вплив на його діяльність.

Кредитна політика АТ «АБ «РАДАБАНК» описує загальну ціль та шляхи її здійснення:

- пріоритетні напрями кредитування за галузевою приналежністю та юридичним статусом;
- вигідну для банку лінійку кредитів та кредитних рахунків;
- кредити, від яких треба відмовитися;
- визначити коло позичальників банку, в тому числі небажаних;
- окреслити політику надання кредитів фізичним особам;
- комплекс заходів контролю якості кредитного портфеля банку.

Отже, кредитна політика комерційного банку є визначальним елементом процесу оптимізації його кредитного портфеля, визначає довгострокову стратегію в сфері кредитування, враховує загальний напрям функціонування банку.

Висновки до розділу 3

1. Побудоване рівняння регресії хоча і є адекватно експериментальними даними (має високий коефіцієнт детермінації і значиму F-статистику, все коефіцієнти регресії статистично значущі), але не може бути використано в

практичних цілях, так як воно має такі недоліки: присутня автокореляція залишків випадкових відхилень, є мультиколінеарність між змінними величинами, діапазон досліджуваного періоду дещо малий (бажаний період понад 10 років).

2.Динаміка забезпеченості іпотечних кредитів фізичним особам АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр. свідчить про те, що мають місце незабезпечені кредити та їх динаміка збільшується +958 тис. грн за 5 років, в тому числі й за рахунок інфляції в країні. Динаміка забезпечених кредитів також має тенденцію до збільшення - +4841 тис. грн в 2019 році порівняно з 2015 роком.

3.Найвищий процент забезпеченості по кредитах, які надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям 75,66 %. В тому числі 41,97 % під заставу нерухомого майна, та 32,25 % під заставу інших активів. По кредитах, які надані фізичним особам на поточні потреби в заставу надають нерухомість - 52,82 %, в тому числі житлового призначення – 34,49 %. Фізичні особи під іпотечні кредити в заставу надають нерухоме майно – 86,24 %, з яких 84,11 % це житло. Частка незабезпечених кредитів під іпотеку складає 13,76% - це найнижчий процент з усіх видів кредиту.

4.Аналіз ризику загальної ліквідності кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» на основі балансової вартості за 2015-2019 рр. свідчить про те, що балансова вартість кредитного портфелю зменшилась на 76,91 %. Найменший кредитний портфель спостерігався в 2016 році 3553 тис. грн .

5.Кредитна політика АТ «АБ «РАДАБАНК» описує загальну ціль та шляхи її здійснення:

- пріоритетні напрями кредитування за галузевою приналежністю та юридичним статусом;
- вигідну для банку лінійку кредитів та кредитних рахунків;
- кредити, від яких треба відмовитися;
- визначити коло позичальників банку, в тому числі небажаних;
- окреслити політику надання кредитів фізичним особам;
- комплекс заходів контролю якості кредитного портфеля банку.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

1. Кредитна політика банку – це багатогранне поняття, яке включає все, що стосується кредитних операцій банку: від ступеня доступу клієнта до ресурсів до рівня оплати послуг з кредитування. Невід'ємним критерієм кредитної політики є її елементи: регламентують параметри і процедури.

2. Структурна модель елементів кредитної політики комерційного банку характеризує методи досягнення кредитних цілей банку та охоплює концептуальні, процедурні та адміністративні елементи.

3. Надано авторське визначення кредитної політики комерційного банку, як сукупність власної кредитної стратегії та тактики, коли в межах стратегії розробляються основні принципи, пріоритети та цілі банку на кредитному ринку, а тактика охоплює конкретні фінансові інструменти, які використовуються банком для досягнення своїх цілей.

4. Визначено основні принципи формування будь-якої кредитної політики:

1. Концентрація кредитування на платоспроможних клієнтів.
2. Збалансування кредитного портфеля банку.
3. Підтримка ліквідності балансу на прийнятному для банку рівні.
4. Поділ принципів кредитування на корпоративний і роздрібний бізнес .
5. Планування і прогнозування кредитної діяльності та її результатів.

5. Запропоновано методику аналізу кредитної політики комерційного банку, яка включає наступні показники: темп зростання чистої процентної маржі (ЧПМ), чистий прибуток, коефіцієнт ризику кредитування, Коефіцієнт прибутковості кредитування, коефіцієнт проблемності кредитних вкладень, темп зростання клієнтського кредитного портфеля.

Вказано на переваги і недоліки методів оцінки ефективності кредитної політики.

6. Чистий прибуток про рокам коливався, в 2015 роках маємо найменший показник чистого прибутку, але з 2016 року чистий прибуток щороку

збільшувався, в 2019 році чистий прибуток склав 41183 тис. грн, що в 6,5 разів перевищує даний показник у 2015 році. Чистий прибуток на одну просту акцію за рік в період 2015-2019 рр. стрімко збільшувався. В 2019 році прибуток від однієї простої акції складав 2,0592 грн, а це збільшення в 388,5 разів порівняно з 2015 роком. Таким чином, зрозуміло, що акції АТ «АБ «РАДАБАНК» є прибутковими та приносять їх власникам щорічні дивіденди.

7. Відповідно до стратегії Банку на 2018-2023 роки заплановано збільшення статутного капіталу до 300 млн. грн. у 2020 році та до 400 млн. грн. у 2022 році. Для покриття непередбачених збитків Банк щорічно формує резервний фонд. Розмір щорічних відрахувань у резервний фонд здійснюється у розмірі 5% від чистого прибутку Банку.

8. Банк ретельно контролює дотримання економічних нормативів регулювання діяльності банків, в тому числі особлива увага приділяється дотриманню нормативів кредитного ризику Н7-Н9.

9. Комісійні доходи (втрати) банку є одним з видів доходів (витрат) за всіма послугами, які надані або отримані контрагентом. За аналізований період АТ «АБ «РАДАБАНК» щороку наполегливо збільшує чистий комісійний дохід, а саме +46457 тис. грн в 2019 році порівняно з 2015 роком.

10. Кредитний портфель АТ «АБ «РАДАБАНК» в 2019 році був сформований на 38 % кредитами, наданими на виробництво та будівництво, 34 % кредити на торгівлю, ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку, по 8% кожний кредити на сільське господарство, мисливство, лісове господарство та кредити на операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг, 7 % кредити фізичним особам, 4 % кредити для надання фінансових послуг, 1 % - кредити на інші цілі

11. За досліджуємий період є популярними кредити в національній валюті. Так в 2019 році банком видано кредитів в гривні на суму 545720 тис. грн, що в 12,4 разів перевищує показник 2015 року, зокрема, констатуємо щорічне поступове їх стійке збільшення. Навпаки, в доларах США кредитування коливається по рокам, зменшується в 2017, 2019 роках і максимальним було в

2018 році порівняно за 5 років.

12. Зауважимо, що на вибір валюти кредитування серед численних факторів не менш вагомим є процентна ставка по кредиту у відповідній валюті. Моніторинг ставок по кредитах за 2015-2019 роки показує загальну тенденцію до зниження процентних ставок по кредитах, а саме в гривні на 10,54 %, в доларах США на 39,01 %.

13. Побудоване рівняння регресії хоча і є адекватно експериментальними даними (має високий коефіцієнт детермінації і значиму F-статистику, всі коефіцієнти регресії статистично значущі), але не може бути використано в практичних цілях, так як воно має такі недоліки: присутня автокореляція залишків випадкових відхилень, є мультиколінеарність між змінними величинами, діапазон досліджуваного періоду дещо малий (бажаний період понад 10 років).

14. Динаміка забезпеченості іпотечних кредитів фізичним особам АТ «АБ «РАДАБАНК» за 2015-2019 рр. свідчить про те, що мають місце незабезпечені кредити та їх динаміка збільшується +958 тис. грн за 5 років, в тому числі й за рахунок інфляції в країні. Динаміка забезпечених кредитів також має тенденцію до збільшення - +4841 тис. грн в 2019 році порівняно з 2015 роком.

15. Найвищий процент забезпеченості по кредитах, які надані юридичним особам та фізичним особам-підприємцям 75,66 %. В тому числі 41,97 % під заставу нерухомого майна, та 32,25 % під заставу інших активів. По кредитах, які надані фізичним особам на поточні потреби в заставу надають нерухомість - 52,82 %, в тому числі житлового призначення – 34,49 %. Фізичні особи під іпотечні кредити в заставу надають нерухоме майно – 86,24 %, з яких 84,11 % це житло. Частка незабезпечених кредитів під іпотеку складає 13,76% - це найнижчий процент з усіх видів кредиту.

16. Аналіз ризику загальної ліквідності кредитного портфеля АТ «АБ «РАДАБАНК» на основі балансової вартості за 2015-2019 рр. свідчить про те, що балансова вартість кредитного портфелю зменшилась на 76,91 %. Найменший кредитний портфель спостерігався в 2016 році 3553 тис. грн .

17.Кредитна політика АТ «АБ «РАДАБАНК» описує загальну ціль та шляхи її здійснення:

- пріоритетні напрями кредитування за галузевою приналежністю та юридичним статусом;
- вигідну для банку лінійку кредитів та кредитних рахунків;
- кредити, від яких треба відмовитися;
- визначити коло позичальників банку, в тому числі небажаних;
- окреслити політику надання кредитів фізичним особам;
- комплекс заходів контролю якості кредитного портфеля банку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://www.radabank.ua/>.
2. Алексеюк Л. Ризик – один із факторів формування прибутку. Економіка, фінанси, право. 2012. № 4. С. 17–21 с.
3. Аналіз банківської діяльності. Підручник. А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко. К.: КНЕУ, 2014. 599 с.
4. Аналіз банківської діяльності: підручник. А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко, А.М. Арістова, В.С. Білошапка та ін.; за ред. А.М. Герасимовича. К.: КНЕУ, 2013. 599 с.
5. Аргунов І. А. Прибутковість і ліквідність: аналіз фінансового стану банку. М.: Банківський журнал, № 3, 2011. С.56-63.
6. Банківська справа: навч. посіб. За ред. проф. Р. І. Тиркало. Тернопіль: Карт-бланш, 2011. 314 с.
7. Банківський менеджмент: Підручник. О.А.Кириченко, В.І.Міщенко, В.П.Щербань, Я.П.Яценюк, І.В. Гіленко та ін.; За ред. О.А.Кириченка, В.І.Міщенка. К.: Знання, 2014. 831 с.
8. Бланк И. А. Управление прибылью. К. : Ника-Центр, 2011. 752 с.
9. Васюренко О.В. Банківський менеджмент: посібник. К.: Видав. центр “Академія”, 2011. 320 с.
10. Вовчак О. Д. Кредит і банківська справа : підручник. К. : Знання, 2011. 564 с.
11. Герасимович А. М. Самсонова О. І. Аналіз банківської справи : навч.-метод. посібн. К. : КНЕУ, 2012. – 311 с.
12. Декрет Кабінету Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/15-93>
13. Директива 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 25 жовтня 2005 року про запобігання використанню фінансової системи з метою

відмивання коштів та фінансування тероризму URL:
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_774

14. Директива Європейського Парламенту та Ради 2009/110/ЄС від 16 вересня 2009 року про започаткування, здійснення та пруденційний нагляд за діяльністю установ, що працюють з електронними грошима, що вносить зміни до Директив 2005/60/ЄС та 2006/48/ЄС і припиняє дію Директиви 200/46/ЄС/ URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_a18

15. Директива Комісії 2006/70/ЄС від 1 серпня 2006 року що встановлює заходи з імплементації Директиви 2005/60/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно визначення «політичний діяч» та технічні критерії для спрощених процедур належної перевірки клієнтів і виключення із цієї процедури на основі фінансової діяльності, що проводиться час від часу чи дуже обмежено/ URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_931

16. Директива Ради Євросоюзу від 19 червня 1991 року про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання грошей (91/308/ЄЕС). URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_148

17. Закон України «Про банки і банківську діяльність». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>

18. Закон України «Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні»/ URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80>

19. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців»/ URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/755-15>

20. Закон України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5492-17>

21. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1702-18>

22. Закон України «Про захист персональних даних» URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

23. Закон України «Про Національний банк України» URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/679-14>

24. Закон України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>

25. Закон України «Про страхування» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>

26. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

27. Іванов Л.М., Іванов А. Л. Оцінка банківської діяльності за матеріалами фінансової звітності. М.: Бухгалтерія та банки, № 1, 2018. С. 48-55.

28. Інвестування: навч. посіб. Мойсеєнко І.П. К., 2013. 490 с.

29. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні, затверджена постановою Правління Національного банку України від 01.06.2011 року № 174. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0790-11>.

30. Історія економічних учень: Підручник. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко, А. М. Поручник та ін.; За ред. Л. Я. Корнійчук, Н. О. Татаренко. К.: КНЕУ, 1999. 564 с.

31. Климова О. О. Аналіз прибутковості комерційних банків України. Фінанси України. № 3. 2012. С. 112-116.

32. Козьменко С.М. Стратегічний менеджмент банку: навч. посіб. С.М.Козьменко, Ф.І.Шпиг, І.В.Волошко. Суми: ВТД “Університетська книга”, 2013. 734 с.

33. Колісніченко К.В. Шляхи підвищення прибутковості комерційного банку URL: <http://www.rusnauka.com>.

34. Конвенція Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування

тероризму від 16 травня 2005 року. URL:
http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_029

35. Косова Т.Д. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, К. 2012. 486 с.

36. Костеріна Т.М. Кредитная политика банка. URL:
http://studme.org/36206/bankovskoe_delo/kreditnaya_politika_bank

37. Костяшкіна О.Г. Кредитная политика коммерческого банка. URL:
<http://pandia.ru/text/77/298/96525.php>

38. Кравченко О.М. Деякі аспекти продуктивності праці банківського персоналу. Зб. наук. пр. НАДУ. К.: Вид-во НАДУ, 2013. № 2. С. 200-214.

39. Кредит і банківська справа: Підручник. Вовчак О.Д., Руцишин Н.М. К., 2011. 564 с.

40. Криклій О.А., Маслак Н.Г. Управління прибутком банку : монографія. Суми: ДВНЗ “УАБС НБУ”, 2012. 136 с.

41. Мерзляк А.В., Михайлов Є.П., Корецький М.Х., Михайлова Г. О. Економіка праці та соціально трудові відносини: навч. посіб. К.: Центр навчальної літератури, 2011. 266 с.

42. Мороз А. М. Банківські операції : підручник. А. М. Мороз, М. І. Савлук, М. Ф. Пуховкіна. К. : КНЕУ, 2011. 608 с.

43. Павленко Р. В. Факторний аналіз прибутковості діяльності банку як детальна оцінка її результативності. Проблеми науки. 2011. № 8. С. 33-42.

44. Пантелеев В. П., Халява С. П. «Фінансова стійкість комерційного банку, проблеми регулювання» Банківська справа. 2011. № 1, 32-39 с.

45. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2013. 347 с.

46. Пілецька С. Аналіз банківської діяльності: курс лекцій. Донбаська держ. машинобудівна академія. Краматорськ : ДДМА, 2011. 204с.

47. Положення про порядок емісії спеціальних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням, затверджене постановою Правління Національного банку України від 30.04.2010 № 223. URL:

<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0474-10>

48. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку формування переліку осіб, які пов'язані з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції». URL: <http://zakon.golovbukh.ua/regulations/8451/476944/>

49. Постанова Правління Національного банку України «Про внесення змін до Положення про здійснення банками фінансового моніторингу» від 31.01.2011 № 22, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 07.04.2011 за № 463/19201. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/v0417500-15>

50. Постанова Правління Національного банку України від 15.06.2011 № 192 «Про затвердження Положення про застосування Національним банком України санкцій за порушення законодавства з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0836-11>

51. Постанова Правління Національного банку України від 20.06.2011 № 197 «Про затвердження Положення про порядок організації та проведення перевірок з питань запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0852-11>

52. Постанова Правління Національного банку України від 25.05.2011 № 164 «Про внесення змін до Складу реквізитів та структури файлів інформаційного обміну між спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань фінансового моніторингу та банками (філіями)». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0706-11>

53. Правила організації статистичної звітності, що подається до Національного банку України, затвержені постановою Правління Національного банку України від 19.03.2003 № 124 зі змінами і доповненнями (враховуючи зміни, затвержені постановою Правління Національного банку України від 10.12.2012 № 516). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0353-03>

54. Примостка Л. О. Аналіз банківської діяльності: сучасні концепції, методи та моделі : монографія. К. : КНЕУ, 2012. 316 с.
55. Роуз П. С. Банковский менеджмент. [пер. с англ. И. В. Башниш, И. Е. Новикова]. М. : Дело, 2011. 744 с.
56. Савлук М. І. Банківські операції. Київ. нац. екон. ун-т. Укр. фін.-банк. шк. К., 2011. 602 с.
57. Стойко О. Я. Банківські операції : підручник. К. : ЦУЛ, 2013. 323 с.
58. Структура активів, зобов'язань, власного капіталу та фінансові результати діяльності банків України за станом на 01.01.2006р. Вісн. Нац. банку України. 2011. № 3. С. 40-67.
59. Управління діяльністю комерційного банку (банківський менеджмент). Под ред. О.І. Лаврушина. М.: «Юрист», 2012. 342 с.
60. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. 2-ге вид., стер. К.: Знання, 2012. 298 с.
61. Шеремет А.Д. Финансовый анализ в коммерческом банке. А.Д.Шеремет, Г.Н.Щербакова. М.: Финансы и статистика, 2011. 256 с.